

PREZES RADY MINISTRÓW

Warszawa /elektroniczny znacznik czasu/

DKPL.WK.0610.2.107.2021.EJ(15)

RM-0610-107-21

UD220

Pani Elżbieta WITEK

Marszałek Sejmu

Szanowna Pani Marszałek,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi

projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw.

Do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Rodziny i Polityki Społecznej.

Z poważaniem,

Mateusz Morawiecki

Prezes Rady Ministrów

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 oraz z 2021 r. poz. 1162) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 w ust. 2 w pkt 2 w lit. f kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się lit. g w brzmieniu:

„g) przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatelom Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz członkom ich rodzin, o których mowa w art. 10 ust. 1 lit. b, d, e lub f umowy z dnia 24 stycznia 2020 r. o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz. Urz. UE L 29 z 31.01.2020, str. 7, z późn. zm.²⁾).”;

2) w art. 2:

a) pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) dziecku – oznacza to dziecko własne, dziecko przysposobione oraz dziecko, w sprawie którego toczy się postępowanie o przysposobienie, dziecko znajdujące się pod opieką prawną, dziecko umieszczone w pieczy zastępczej lub dziecko umieszczone w domu pomocy społecznej;”;

b) uchyla się pkt 11,

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych, ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawę z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, ustawę z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej oraz ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

²⁾ Zmiany wymienionej umowy zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 187 z 12.06.2020, str. 12, Dz. Urz. UE L 225 z 14.07.2020, str. 53 oraz Dz. Urz. UE L 443 z 30.12.2020, str. 3.

- c) pkt 17 otrzymuje brzmienie:
„17) szkole – oznacza to szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, klasy dotychczasowej szkoły ponadgimnazjalnej prowadzone w szkole ponadpodstawowej, szkołę artystyczną, w której jest realizowany obowiązek szkolny lub nauki, a także młodzieżowy ośrodek socjoterapii, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy;”;
- 3) w art. 4 w ust. 2 w pkt 4 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się wyraz „albo” oraz pkt 5 w brzmieniu:
„5) rodzinie zastępczej albo osobie prowadzącej rodzinny dom dziecka, albo dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej, albo dyrektorowi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, albo dyrektorowi interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 oraz z 2021 r. poz. 159 i 1006).”;
- 4) w art. 5 po ust. 2a dodaje się ust. 2b w brzmieniu:
„2b. Jeżeli zgodnie z przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego ustawodawstwo polskie nie jest ustawodawstwem wyznaczonym jako mające pierwszeństwo, świadczenie wychowawcze przysługuje odpowiednio w wysokości określonej w ust. 1–2a.”;
- 5) w art. 5a dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:
„2. Na dziecko umieszczone w pieczy zastępczej świadczenie wychowawcze przysługuje wyłącznie odpowiednio rodzinie zastępczej, osobie prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektorowi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektorowi interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.”;
- 6) w art. 8 w ust. 1:
- a) pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) dziecko zostało umieszczone w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie;”;
- b) pkt 4 otrzymuje brzmienie:
„4) członkowi rodziny przysługuje za granicą na dziecko świadczenie o podobnym charakterze do świadczenia wychowawczego, z wyjątkiem przypadków, do

których mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.”;

7) art. 9 otrzymuje brzmienie:

„Art. 9. W przypadku gdy osoba, o której mowa w art. 4 ust. 2, marnotrawi wypłacane jej świadczenie wychowawcze lub wydatkuje je niezgodnie z celem, należne świadczenie wychowawcze w całości lub w części jest przekazywane jej odpowiednio przez kierownika ośrodka pomocy społecznej albo dyrektora centrum usług społecznych w formie rzeczowej lub w formie opłacania usług.”;

8) po art. 9 dodaje się art. 9a w brzmieniu:

„Art. 9a. Świadczenie wychowawcze przyznane na dzieci umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego, placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych albo interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych, przeznaczają się w szczególności na rozwój zainteresowań oraz zwiększanie szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci.”;

9) art. 10 otrzymuje brzmienie:

„Art. 10. 1. Postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego prowadzi oraz świadczenie to wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

2. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może wyznaczyć do realizacji całości lub części zadań, o których mowa w ust. 1, inne jednostki organizacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych niż jednostki właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się lub otrzymującej świadczenie wychowawcze.”;

10) w art. 11:

a) ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Funkcję instytucji właściwej w zakresie świadczenia wychowawczego w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób między państwami Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Konfederacji Szwajcarskiej i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej pełnią:

- 1) Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
 - 2) wojewoda
- na zasadach określonych w art. 16.

2. Wojewoda może, w formie pisemnej, upoważnić pracownika urzędu wojewódzkiego do wykonywania w jego imieniu czynności wynikających z funkcji określonej w ust. 1 pkt 2 oraz do przekazywania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych informacji, o których mowa w art. 16.”,

- b) uchyla się ust. 3,
- c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. W postępowaniach dotyczących świadczeń wychowawczych realizowanych w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego komunikacja między Zakładem Ubezpieczeń Społecznych a wojewodą odbywa się wyłącznie przy użyciu systemów teleinformatycznych. W przypadku wniosków, decyzji lub innych dokumentów, które posiadają wyłącznie postać papierową – jest przekazywana ich elektroniczna kopia. Kopia stanowi dowód w postępowaniach dotyczących świadczeń wychowawczych.”,

- d) dodaje się ust. 7 w brzmieniu:

„7. Systemy teleinformatyczne, o których mowa w ust. 5, zapewniają w szczególności:

- 1) możliwość odnotowania w systemie kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
- 2) zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania.”;

- 11) w art. 12 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego jest władzą właściwą oraz instytucją łącznikową w zakresie świadczenia wychowawczego w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego i w tym zakresie nadzoruje wojewodę. W ramach nadzoru minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego sprawuje kontrolę nad wojewodą na zasadach i w trybie określonych w przepisach o kontroli w administracji rządowej.”;

- 12) art. 12a otrzymuje brzmienie:

„Art. 12a. Nadzór nad zgodnością działań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie realizacji świadczenia wychowawczego z obowiązującymi przepisami sprawuje

minister właściwy do spraw rodziny. Nadzór ten nie może dotyczyć spraw indywidualnych.”;

13) w art. 13:

a) ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz jego wypłata następują odpowiednio na wniosek matki, ojca, opiekuna faktycznego dziecka, opiekuna prawnego dziecka, dyrektora domu pomocy społecznej, rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

2. Wniosek składa się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.”,

b) w ust. 2a w zdaniu pierwszym po wyrazach „we wniosku” dodaje się wyrazy „i załącznikach do wniosku”,

c) w ust. 3:

– pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1) osoby występującej o przyznanie świadczenia wychowawczego, w tym:

a) w przypadku rodzica – imię, nazwisko, datę urodzenia, adres miejsca zamieszkania, stan cywilny, obywatelstwo, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość, adres poczty elektronicznej, numer telefonu oraz informację, czy osoba występująca o przyznanie świadczenia wychowawczego lub członek rodziny wykonują pracę najemną lub pracę na własny rachunek w państwie, o którym mowa w art. 11 ust. 1,

b) w przypadku opiekuna faktycznego dziecka i opiekuna prawnego dziecka – imię, nazwisko, datę urodzenia, adres miejsca zamieszkania, obywatelstwo, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość, adres poczty elektronicznej, numer telefonu oraz informację, czy osoba występująca o przyznanie świadczenia wychowawczego lub członek rodziny wykonują pracę najemną lub pracę na własny rachunek w państwie, o którym mowa w art. 11 ust. 1,

- c) w przypadku rodziny zastępczej i osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka – imię, nazwisko, datę urodzenia, adres miejsca zamieszkania, obywatelstwo, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość, adres poczty elektronicznej i numer telefonu,
 - d) w przypadku dyrektora domu pomocy społecznej, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej i dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego – imię, nazwisko, datę urodzenia, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość, adres poczty elektronicznej, numer telefonu oraz nazwę, adres, NIP i REGON placówki, którą kieruje dyrektor;
- 2) dzieci, na które osoba, o której mowa w ust. 1, ubiega się o przyznanie świadczenia wychowawczego, w tym: imię, nazwisko, datę urodzenia, stan cywilny, obywatelstwo, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz, w przypadku gdy w sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, adres miejsca zamieszkania;”
- w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 i 5 w brzmieniu:
- „4) numer rachunku płatniczego w kraju lub numer wydanego w kraju instrumentu płatniczego w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2020 r. poz. 794 i 1639 oraz z 2021 r. poz. 355), chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe stanowią inaczej;
 - 5) oświadczenie o niewystępowaniu okoliczności pozbawiających prawa do świadczenia wychowawczego, o których mowa w art. 5 ust. 2a, art. 5a i art. 8.”
- d) po ust. 3 dodaje się ust. 3a w brzmieniu:
- „3a. W przypadku osób występujących o przyznanie świadczenia wychowawczego, o których mowa w ust. 3 pkt 1 lit. a i b, które wykonują lub członek

ich rodziny wykonuje pracę najemną lub pracę na własny rachunek w państwie, o którym mowa w art. 11 ust. 1, wniosek zawiera także:

- 1) zagraniczny numer identyfikacyjny służący do identyfikacji ludności;
 - 2) państwo pobytu;
 - 3) okres pobytu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 4) adres miejsca zamieszkania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 5) nazwę i adres pracodawcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 6) miejsce prowadzenia działalności gospodarczej poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.”,
- e) w ust. 4 w pkt 3 po lit. c dodaje się lit. ca–cd w brzmieniu:
- „ca) zaświadczenie odpowiednio organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, powiatowego centrum pomocy rodzinie albo podmiotu, o którym mowa w art. 190 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, wraz z datą umieszczenia,
 - cb) kartę pobytu – w przypadku cudzoziemca przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 127 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2020 r. poz. 35, z późn. zm.³⁾),
 - cc) kartę pobytu i decyzję o udzieleniu cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub inny dokument uprawniający cudzoziemca do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, który uprawnia do wykonywania pracy,
 - cd) odpis orzeczenia sądu wskazującego na pozostawanie dziecka pod opieką naprzemienną obojga rodziców sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach,”

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r. poz. 2023, 2320 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 159.

f) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Wniosek i załączniki do wniosku, o których mowa w ust. 4, są składane wyłącznie w postaci elektronicznej za pomocą:

- 1) profilu informacyjnego utworzonego w systemie teleinformatycznym udostępnionym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej „profilem informacyjnym”;
- 2) systemu teleinformatycznego banków krajowych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych świadczących usługi drogą elektroniczną spełniających wymogi określone w informacji zamieszczonej na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- 3) systemu teleinformatycznego utworzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny;
- 4) systemu teleinformatycznego wskazanego w informacji, o której mowa w ust. 6.”,

g) po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:

„5a. Osobie składającej wniosek i załączniki do wniosku w sposób, o którym mowa w ust. 5 pkt 2–4, która nie posiada profilu informacyjnego, profil ten zakłada Zakład Ubezpieczeń Społecznych.”,

h) ust. 6 i 7 otrzymują brzmienie:

„6. Zakład Ubezpieczeń Społecznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rodziny w informacji zamieszczonej na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może wskazać inne niż określone w ust. 5 pkt 1–3 systemy teleinformatyczne, za pomocą których mogą być składane wnioski i załączniki do wniosku określone w ust. 4.

7. Wniosek i załączniki do wniosku, o których mowa w ust. 4, składa się za pomocą:

- 1) profilu informacyjnego, po opatrzeniu ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym lub wykorzystując sposób potwierdzania pochodzenia oraz integralności danych udostępniony przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych bezpłatnie w systemie teleinformatycznym;
- 2) systemu teleinformatycznego, o którym mowa w ust. 5 pkt 2, po uwierzytelnieniu ich przy użyciu danych uwierzytelniających stosowanych

przez bank krajowy lub spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową do weryfikacji w drodze elektronicznej posiadacza rachunku;

- 3) systemu teleinformatycznego, o którym mowa w ust. 5 pkt 3, po uwierzytelnieniu wnioskodawcy przy użyciu profilu zaufanego, profilu osobistego, innego środka identyfikacji elektronicznej wydanego w systemie identyfikacji elektronicznej przyłączonym do węzła krajowego identyfikacji elektronicznej, o którym mowa w art. 21a ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1173 i 2320), adekwatnie do poziomu bezpieczeństwa środka identyfikacji elektronicznej wymaganego dla usług świadczonych w tym systemie, danych weryfikowanych za pomocą kwalifikowanego certyfikatu podpisu elektronicznego, jeżeli te dane pozwalają na identyfikację i uwierzytelnienie wymagane w celu realizacji usługi online, albo innych technologii, jeżeli zostaną udostępnione w tym systemie;
 - 4) systemu teleinformatycznego, o którym mowa w ust. 5 pkt 4, po opatrzeniu ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym lub wykorzystując sposób potwierdzania pochodzenia oraz integralności danych udostępniony w tym systemie teleinformatycznym.”,
- i) uchyla się ust. 8,
 - j) w ust. 9 wyrazy „w ust. 5 pkt 3” zastępuje się wyrazami „w ust. 5 pkt 2”,
 - k) ust. 10 i 11 otrzymują brzmienie:

„10. Na potrzeby złożenia wniosku i załączników do wniosku określonych w ust. 4 bank krajowy na wniosek klienta, spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa na wniosek członka i minister właściwy do spraw rodziny lub podmiot udostępniający system teleinformatyczny wskazany w informacji, o której mowa w ust. 6, przekazują do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dane niezbędne do uwierzytelnienia, pozwalające na założenie profilu informacyjnego.

11. Formularz wniosku opatrzony kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym lub z wykorzystaniem sposobu potwierdzania pochodzenia oraz integralności danych, udostępniony przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych bezpłatnie w systemie teleinformatycznym, po wpisaniu do wniosku numerów PESEL osoby występującej o przyznanie świadczenia wychowawczego i dzieci pozostających na utrzymaniu tej osoby, może być

uzupełniony o dane zgromadzone w rejestrze PESEL w zakresie imion, nazwiska, daty urodzenia, stanu cywilnego i obywatelstwa osoby występującej o przyznanie świadczenia wychowawczego i członków rodziny.”,

- l) w ust. 14 wyrazy „w ust. 5 pkt 3” zastępuje się wyrazami „w ust. 5 pkt 2”,
- m) uchyla się ust. 15,
- n) uchyla się ust. 19,
- o) ust. 21 otrzymuje brzmienie:

„21. Banki krajowe, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, minister właściwy do spraw rodziny oraz podmiot udostępniający system teleinformatyczny wskazany w informacji, o której mowa w ust. 6, których systemy teleinformatyczne, o których mowa odpowiednio w ust. 5 pkt 2, 3 albo 4, są wykorzystywane do składania wniosków i załączników do wniosków, o których mowa w ust. 4, usuwają dane objęte treścią tych wniosków i załączników niezwłocznie po otrzymaniu informacji o potwierdzeniu złożenia wniosku przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.”,

- p) uchyla się ust. 22 i 23;

- 14) art. 13a otrzymuje brzmienie:

„Art. 13a. 1. Przyznanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych świadczenia wychowawczego nie wymaga wydania decyzji.

2. Zakład Ubezpieczeń Społecznych udostępnia osobie ubiegającej się o świadczenie wychowawcze informację o przyznaniu świadczenia wychowawczego na jej profilu informacyjnym. Informacja o przyznaniu świadczenia wychowawczego lub zawiadomienie o umieszczeniu tej informacji na profilu informacyjnym mogą zostać przesłane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych osobie ubiegającej się o świadczenie wychowawcze na wskazany we wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego adres poczty elektronicznej lub numer telefonu.

3. Nieodebranie informacji o przyznaniu świadczenia wychowawczego nie wstrzymuje wypłaty tego świadczenia.

4. W sprawach odmowy przyznania świadczenia wychowawczego, uchylenia lub zmiany prawa do świadczenia wychowawczego oraz nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję.

5. Decyzje, postanowienia, zawiadomienia, wezwania, zaświadczenia, informacje i inne pisma w sprawie świadczenia wychowawczego Zakład Ubezpieczeń Społecznych

doręcza osobie ubiegającej się o świadczenie wychowawcze lub osobie pobierającej świadczenie wychowawcze wyłącznie w postaci elektronicznej na jej profilu informacyjnym. Informacja o umieszczeniu na profilu informacyjnym decyzji, postanowienia, zawiadomienia, wezwania, zaświadczenia, informacji i innego pisma w sprawie świadczenia wychowawczego może zostać przesłana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych osobie ubiegającej się o świadczenie wychowawcze lub osobie pobierającej świadczenie wychowawcze na wskazany we wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego adres poczty elektronicznej lub numer telefonu.

6. W przypadku, o którym mowa w ust. 5, decyzje, postanowienia, zawiadomienia, wezwania, zaświadczenia, informacje i inne pisma w sprawie świadczenia wychowawczego uznaje się za doręczone:

- 1) w momencie ich odbioru przez osobę ubiegającą się o świadczenie wychowawcze lub osobę pobierającą świadczenie wychowawcze na profilu informacyjnym;
- 2) po upływie 14 dni od dnia umieszczenia decyzji, postanowienia, zawiadomienia, wezwania, zaświadczenia, informacji i innego pisma w sprawie świadczenia wychowawczego na profilu informacyjnym – w przypadku ich nieodebrania.

7. Osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze lub osoba pobierająca świadczenie wychowawcze wnosi do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pisma wyłącznie w postaci elektronicznej na swoim profilu informacyjnym.

8. Decyzje, postanowienia, zawiadomienia, wezwania, zaświadczenia, informacje i inne pisma, o których mowa w ust. 5, opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym, podpisem osobistym, kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych albo zamieszcza się w nich imię, nazwisko i stanowisko służbowe osoby upoważnionej do ich wydania.

9. Pisma, o których mowa w ust. 7, doręczane do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w postaci elektronicznej na profilu informacyjnym, składa się, opatrując je kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym, podpisem osobistym albo wykorzystując sposób potwierdzania pochodzenia oraz integralności danych udostępniony bezpłatnie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w systemie teleinformatycznym.

10. Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest obowiązany do zapewnienia w swojej siedzibie, oddziale lub innej wyznaczonej jednostce organizacyjnej dostępu do środków technicznych umożliwiających złożenie wniosku i załączników do wniosku o ustalenie

prawa do świadczenia wychowawczego, wnoszenie innych pism w sprawie świadczenia wychowawczego oraz odbiór decyzji, informacji, postanowień, zawiadomień, wezwań, zaświadczeń i innych pism w sprawie świadczenia wychowawczego, a także do zapewnienia pomocy przy wnoszeniu i odbiorze tych dokumentów.

11. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie porozumienia, może zapewnić dostęp do środków technicznych umożliwiających złożenie wniosku i załączników do wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz zapewnić pomoc przy wnoszeniu tych dokumentów w miejscu innym niż siedziba, oddział lub wyznaczona jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.”;

15) w art. 14:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wojewoda realizuje niniejszą ustawę przy pomocy systemów teleinformatycznych stanowiących integralne części systemów teleinformatycznych stosowanych do realizacji świadczeń rodzinnych określonych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111 oraz z 2021 r. poz. 1162).”,

b) w ust. 2:

– we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „organy właściwe” zastępuje się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych”,

– w pkt 1:

– – uchyla się lit. h,

– – po lit. h dodaje się lit. ha i hb w brzmieniu:

„ha) informacje, czy osoba uprawniona jest rodzicem, opiekunem faktycznym dziecka, opiekunem prawnym dziecka, dyrektorem domu pomocy społecznej, rodziną zastępczą, osobą prowadzącą rodzinny dom dziecka, dyrektorem placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektorem regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektorem interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego,

hb) adres poczty elektronicznej i numer telefonu.”,

– – uchyla się lit. k,

– – w lit. m skreśla się wyrazy „organ, do którego złożono wniosek, oraz”,

– – w lit. n skreśla się wyrazy „organ, który przyznał świadczenie.”,

c) po ust. 2 dodaje się ust. 2a i 2b w brzmieniu:

„2a. Przepisu ust. 2 pkt 1:

- 1) lit. f nie stosuje się do opiekuna faktycznego dziecka i opiekuna prawnego dziecka;
- 2) lit. f oraz ib nie stosuje się do rodziny zastępczej i osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka;
- 3) lit. f, g oraz ib nie stosuje się do dyrektora domu pomocy społecznej, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej i dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

2b. Dane do rejestru centralnego, o którym mowa w ust. 2, przekazuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.”,

d) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Informacje, o których mowa w ust. 2, są przetwarzane przez ministra właściwego do spraw rodziny w celu nadzorowania realizacji świadczeń wychowawczych oraz przez podmioty wymienione w ust. 4 w celu, w jakim informacje te zostały im udostępnione.”,

e) w ust. 4:

– w pkt 1 wyrazy „organowi właściwemu” zastępuje się wyrazami „Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych”,

– w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4a w brzmieniu:

„4a) organowi realizującemu świadczenie dobry start – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o to świadczenie, osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin.”,

f) uchyla się ust. 4b,

g) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz minister właściwy do spraw rodziny przechowują informacje, o których mowa w ust. 2, przez okres 2 lat od dnia zaprzestania udzielania świadczenia wychowawczego, z wyjątkiem informacji dotyczących osób, którym świadczenie nie zostało przyznane, które przechowuje się przez okres 1 roku od dnia, w którym decyzja w sprawie świadczenia stała się ostateczna, lub od dnia pozostawienia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia bez rozpatrzenia.”,

h) ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. Minister właściwy do spraw informatyzacji po otrzymaniu od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych informacji dotyczących osób uprawnionych do świadczenia wychowawczego i członków ich rodzin niezwłocznie przekazuje posiadane dane z rejestru PESEL w zakresie określonym w art. 8 pkt 26 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2021 r. poz. 510 i 1000).”

i) dodaje się ust. 10–13 w brzmieniu:

„10. Zakład Ubezpieczeń Społecznych może podejmować rozstrzygnięcia w sprawach świadczenia wychowawczego, w tym rozstrzygnięcia w sprawach indywidualnych, w oparciu o wyłącznie zautomatyzowane przetwarzanie danych osobowych, pod warunkiem zapewnienia stronie, której dotyczy podejmowane rozstrzygnięcie, prawa do otrzymania stosownych wyjaśnień co do podstaw podjętego rozstrzygnięcia oraz prawa do uzyskania interwencji ludzkiej, do wyrażenia własnego stanowiska i do zakwestionowania takiego rozstrzygnięcia.

11. Zakład Ubezpieczeń Społecznych gromadzi dokumentację w sprawie świadczenia wychowawczego w systemie teleinformatycznym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w formie dokumentów elektronicznych oraz skanów dokumentów papierowych i innych załączników do wniosków.

12. Zakład Ubezpieczeń Społecznych udostępnia stronom postępowania, na ich wniosek, oraz organom uprawnionym na podstawie ustawy dokumentację zgromadzoną w sprawie świadczenia wychowawczego w formie wydruków z systemu teleinformatycznego lub w formie elektronicznej określonej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, o ile strona postępowania lub inny organ ma techniczne możliwości odczytania tej dokumentacji. Tak udostępniona dokumentacja nie wymaga uwierzytelnienia.

13. Wydruki dokumentów z systemu teleinformatycznego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w szczególności decyzje, wnioski oraz wezwania, mają moc równoważną z dokumentem elektronicznym znajdującym się w systemie teleinformatycznym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i nie wymagają uwierzytelnienia w postępowaniach administracyjnych oraz w postępowaniach sądowych.”;

16) art. 14a otrzymuje brzmienie:

„Art. 14a. 1. Bank krajowy oraz spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa, o których mowa w art. 13 ust. 5 pkt 2, minister właściwy do spraw rodziny oraz podmiot udostępniający system teleinformatyczny wskazany w informacji, o której mowa w art. 13 ust. 6, na potrzeby złożenia wniosku i załączników do wniosku określonych w art. 13 ust. 4, składanych za pomocą systemu, o którym mowa odpowiednio w art. 13 ust. 5 pkt 2, 3 albo 4, w imieniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, przetwarzają następujące dane osobowe dotyczące osób ubiegających się o świadczenie wychowawcze oraz członków ich rodzin:

- 1) imię i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) adres miejsca zamieszkania;
- 4) stan cywilny;
- 5) obywatelstwo;
- 6) numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- 7) adres poczty elektronicznej i numer telefonu – w przypadku osoby występującej o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego;
- 8) informację, czy osoba występująca o przyznanie świadczenia wychowawczego lub członek rodziny wykonują pracę najemną lub pracę na własny rachunek w państwie, o którym mowa w art. 11 ust. 1;
- 9) numer rachunku płatniczego w kraju lub numer wydanego w kraju instrumentu płatniczego w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych;
- 10) informacje wynikające z dokumentów, o których mowa w art. 13 ust. 4 pkt 3.

2. Przepisu ust. 1:

- 1) pkt 4 nie stosuje się do opiekuna faktycznego dziecka i opiekuna prawnego dziecka;
- 2) pkt 4 i 8 nie stosuje się do rodziny zastępczej i osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka;
- 3) pkt 4, 5 i 8 nie stosuje się do dyrektora domu pomocy społecznej, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej i dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

3. Osoby upoważnione przez bank krajowy, spółdzielczą kasę oszczędnościowo-kredytową albo ministra właściwego do spraw rodziny, a także osoby upoważnione przez

inny podmiot udostępniający system teleinformatyczny wskazany w informacji, o której mowa w art. 13 ust. 6, do przetwarzania danych osobowych, o których mowa w ust. 1, są obowiązane do zachowania ich w poufności.

4. Bank krajowy, spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa oraz minister właściwy do spraw rodziny, a także inny podmiot udostępniający system teleinformatyczny wskazany w informacji, o której mowa w art. 13 ust. 6, zapewniające możliwość złożenia wniosku i załączników do wniosku określonych w art. 13 ust. 4, za pomocą systemu, o którym mowa odpowiednio w art. 13 ust. 5 pkt 2, 3 lub 4, zapewniają niezbędne środki techniczne i organizacyjne służące zapewnieniu bezpieczeństwa przetwarzanych danych osobowych, o których mowa w ust. 1, oraz środki określone w art. 32 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.⁴⁾).

5. Bank krajowy, spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa oraz minister właściwy do spraw rodziny, a także inny podmiot udostępniający system teleinformatyczny wskazany w informacji, o której mowa w art. 13 ust. 6, zapewniające możliwość złożenia wniosku i załączników do wniosku określonych w art. 13 ust. 4, za pomocą systemu, o którym mowa odpowiednio w art. 13 ust. 5 pkt 2, 3 albo 4, udostępniają Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych informacje służące potwierdzeniu spełniania obowiązków określonych w art. 28 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), a także umożliwiają Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych przeprowadzenie audytów i inspekcji.

6. W przypadku gdy bank krajowy, spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa lub minister właściwy do spraw rodziny, a także inny podmiot udostępniający system teleinformatyczny wskazany w informacji, o której mowa w art. 13 ust. 6, w celu umożliwienia złożenia wniosku i załączników do wniosku określonych w art. 13 ust. 4,

⁴⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 127 z 23.05.2018, str. 2 oraz Dz. Urz. UE L 74 z 04.03.2021, str. 35.

za pomocą systemu, o którym mowa odpowiednio w art. 13 ust. 5 pkt 2, 3 lub 4, korzystają z usług innego podmiotu, który będzie przetwarzał dane osobowe, o których mowa w ust. 1, uważa się, że podmiot ten przetwarza dane osobowe w imieniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przepisy ust. 3–5 oraz art. 13 ust. 21 stosuje się odpowiednio.”;

17) w art. 15:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Jeżeli w stosunku do osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia wychowawczego lub osoby pobierającej to świadczenie wystąpią wątpliwości dotyczące sprawowania opieki nad dzieckiem, w tym również w przypadku, o którym mowa w art. 5a lub art. 22, wydatkowania świadczenia wychowawczego niezgodnie z celem lub marnotrawienia świadczenia wychowawczego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych może zwrócić się do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia wychowawczego lub osoby pobierającej to świadczenie kierownika ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. poz. 1818) – do dyrektora centrum usług społecznych, o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803), w celu weryfikacji tych wątpliwości.”,

b) w ust. 2 wyrazy „organ właściwy oraz wojewoda mogą wystąpić” zastępuje się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych może wystąpić”,

c) uchyla się ust. 3,

d) dodaje się ust. 4–7 w brzmieniu:

„4. Jeżeli odpowiednio kierownik ośrodka pomocy społecznej albo dyrektor centrum usług społecznych, w wyniku rodzinnego wywiadu środowiskowego, o którym mowa w ust. 1 albo 2, ustalili, że świadczenie wychowawcze jest wydatkowane niezgodnie z celem lub marnotrawione, przekazuje informację o tym Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje należne osobie uprawnionej świadczenie wychowawcze na rachunek płatniczy lub na instrument płatniczy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r.

o usługach płatniczych odpowiednio ośrodka pomocy społecznej albo centrum usług społecznych w celu wypłaty tego świadczenia w sposób określony w art. 9.

6. Zakład Ubezpieczeń Społecznych informuje osobę uprawnioną do świadczenia wychowawczego o przekazaniu odpowiednio kierownikowi ośrodka pomocy społecznej albo dyrektorowi centrum usług społecznych realizacji wypłaty świadczenia wychowawczego w sposób określony w art. 9.

7. W przypadku gdy ustaną okoliczności wskazujące na wydatkowanie świadczenia wychowawczego niezgodnie z celem lub jego marnotrawienie, odpowiednio kierownik ośrodka pomocy społecznej albo dyrektor centrum usług społecznych informują Zakład Ubezpieczeń Społecznych o zasadności wznowienia przekazywania świadczenia wychowawczego na rachunek płatniczy lub na instrument płatniczy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych osoby uprawnionej do świadczenia wychowawczego.”;

18) art. 16 i art. 17 otrzymują brzmienie:

„Art. 16. 1. W sprawach, w których mają albo mogą mieć zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, do osoby, o której mowa w art. 4 ust. 2, lub członka rodziny tej osoby albo dziecka, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i wojewoda wymieniają się informacjami niezbędnymi do realizacji tych przepisów, w szczególności danymi określonymi w art. 13 ust. 3 i 3a oraz informacjami dotyczącymi rozstrzygnięcia w sprawie.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego zgodnie z art. 10.

3. Po ustaleniu, że w sprawie mają lub mogą mieć zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje wojewodzie informacje w zakresie wskazanym w ust. 1. Przekazanie informacji wojewodzie nie wstrzymuje załatwienia sprawy zgodnie z art. 10.

4. Wojewoda wykonuje obowiązki instytucji właściwej przewidziane w przepisach o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, z wyjątkiem obowiązków, o których mowa w ust. 2.

5. Wojewoda, na podstawie informacji pozyskanych w wyniku zastosowania ust. 1 i 4, a także informacji znanych mu z urzędu oraz uzyskanych bezpośrednio od osób, o których mowa w ust. 1, ustala, czy i w jakim okresie w sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, a także wyznacza

ustawodawstwo jako mające pierwszeństwo zgodnie z przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

6. Wojewoda niezwłocznie przekazuje do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych informacje o ustaleniach, o których mowa w ust. 5.

7. Informacje przekazane przez wojewodę, zgodnie z ust. 6, stanowią dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych podstawę do wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie świadczenia wychowawczego, jeżeli mają wpływ na prawo lub wysokość świadczenia wychowawczego.

8. W przypadku gdy wojewoda otrzymał, zgodnie z przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, wniosek o ustalenie prawa do świadczenia rodzinnego w rozumieniu przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, przekazany przez instytucję właściwą w innym państwie określonym w art. 11 ust. 1, wojewoda wzywa wnioskodawcę do uzupełnienia wniosku o świadczenie wychowawcze przez złożenie wniosku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w sposób określony w art. 13 ust. 5. Przepisy art. 19 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

9. W przypadku, o którym mowa w ust. 8, przepisy ust. 2–5 stosuje się odpowiednio.

Art. 17. 1. Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest obowiązany do samodzielnego uzyskania lub weryfikacji drogą elektroniczną z rejestrów publicznych, w tym z rejestru PESEL, o którym mowa w przepisach o ewidencji ludności, z systemu informacji oświatowej, o którym mowa w przepisach o systemie informacji oświatowej, z Centralnego Wykazu Ubezpieczonych, o którym mowa w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, oraz z własnych rejestrów odpowiednio danych, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 lit. a, b, d, f, g, ia, ib oraz p.

2. W przypadku braku możliwości samodzielnego uzyskania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych danych, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 lit. a, b, d, f oraz g, z przyczyn nieleżących po jego stronie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wzywa osobę, o której mowa w art. 13 ust. 1, do dołączenia tych informacji.

3. W przypadku awarii systemów teleinformatycznych służących do wymiany, drogą elektroniczną, informacji, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 lit. a, b, d, f oraz g, Zakład Ubezpieczeń Społecznych uzyskuje te informacje w drodze pisemnej wymiany informacji. Podmioty prowadzące rejestry publiczne przekazują te informacje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

4. Systemy teletransmisji służące do wymiany danych, o których mowa w ust. 1, zapewniają w szczególności:

- 1) możliwość odnotowania w systemie kto, kiedy, w jakim celu oraz jakie dane uzyskał;
- 2) zabezpieczenia techniczne i organizacyjne uniemożliwiające wykorzystanie danych niezgodnie z celem ich uzyskania.”;

19) w art. 18:

- a) ust. 2–2c otrzymują brzmienie:

„2. Prawo do świadczenia wychowawczego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek, do końca okresu, o którym mowa w ust. 1, nie wcześniej niż od dnia odpowiednio urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką, przysposobienia dziecka, faktycznego umieszczenia dziecka w domu pomocy społecznej albo w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.

2a. Jeżeli w okresie 3 miesięcy, licząc od dnia urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką, przysposobienia dziecka lub faktycznego umieszczenia dziecka w domu pomocy społecznej lub w pieczy zastępczej, zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, prawo to ustala się od miesiąca odpowiednio urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką, przysposobienia dziecka lub faktycznego umieszczenia dziecka w domu pomocy społecznej lub pieczy zastępczej do końca okresu, o którym mowa w ust. 1. W przypadku złożenia wniosku po tym terminie prawo do świadczenia wychowawczego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek, do końca okresu, o którym mowa w ust. 1.

2b. Jeżeli w terminie 3 miesięcy, licząc od dnia śmierci rodzica, opiekuna prawnego dziecka, opiekuna faktycznego dziecka, dyrektora domu pomocy społecznej, rodzica zastępczego, osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, którym zostało przyznane świadczenie wychowawcze, drugi rodzic, opiekun prawny dziecka, opiekun faktyczny dziecka, dyrektor domu pomocy społecznej, rodzic zastępczy, osoba prowadząca rodzinny dom dziecka, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektor regionalnej placówki opiekuńczo-

terapeutycznej albo dyrektor interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego złoży wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na dane dziecko, prawo to ustala się, począwszy od dnia śmierci rodzica, opiekuna prawnego dziecka, opiekuna faktycznego dziecka, dyrektora domu pomocy społecznej, rodzica zastępczego, osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, nie wcześniej jednak niż od pierwszego dnia miesiąca następującego po ostatnim miesiącu, za który zmarłemu rodzicowi, opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, dyrektorowi domu pomocy społecznej, rodzicowi zastępczemu, osobie prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektorowi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektorowi interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego wypłacono ostatnie świadczenie wychowawcze.

2c. Jeżeli w terminie 3 miesięcy, licząc od dnia śmierci rodzica, opiekuna prawnego dziecka, opiekuna faktycznego dziecka, dyrektora domu pomocy społecznej, rodzica zastępczego, osoby prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, z wniosku których toczyło się postępowanie o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego i postępowanie to nie zostało jeszcze zakończone, drugi rodzic, opiekun prawny dziecka, opiekun faktyczny dziecka, rodzic zastępczy, dyrektor domu pomocy społecznej, osoba prowadząca rodzinny dom dziecka, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektor regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektor interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego złoży wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na dane dziecko, prawo to ustala się drugiemu rodzicowi, opiekunowi prawnemu dziecka, opiekunowi faktycznemu dziecka, dyrektorowi domu pomocy społecznej, rodzicowi zastępczemu, osobie prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektorowi regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektorowi interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, przyjmując za datę złożenia wniosku datę złożenia wniosku przez zmarłego rodzica, opiekuna prawnego dziecka, opiekuna faktycznego dziecka, dyrektora domu pomocy

społecznej, rodzica zastępczego, osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.”,

b) po ust. 2c dodaje się ust. 2d w brzmieniu:

„2d. Przepisy ust. 2b i 2c stosuje się odpowiednio w przypadku zaprzestania pełnienia funkcji dyrektora domu pomocy społecznej, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej albo dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.”;

20) w art. 19 w ust. 1 i 2 wyrazy „podmiot realizujący świadczenie wychowawcze” zastępują się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych”;

21) art. 20 otrzymuje brzmienie:

„Art. 20. 1. W przypadku zmiany informacji przekazanych we wniosku lub dołączonych do niego załącznikach osoba otrzymująca świadczenie wychowawcze jest obowiązana do powiadomienia o tym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na swoim profilu informacyjnym, w terminie 7 dni od dnia wystąpienia tych zmian.

2. Osoby ubiegające się lub otrzymujące świadczenie wychowawcze, instytucje publiczne i organizacje pozarządowe są obowiązane do udzielania, na żądanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wyjaśnień oraz informacji co do okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.

3. Osoby ubiegające się lub otrzymujące świadczenie wychowawcze, instytucje publiczne i organizacje pozarządowe są obowiązane do udzielania, na żądanie wojewody, wyjaśnień oraz informacji niezbędnych dla realizacji obowiązków, o których mowa w art. 16 ust. 4.

4. W sytuacji gdy mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w przypadku powzięcia informacji o zmianie miejsca zamieszkania osoby, której przyznano świadczenie wychowawcze, powodującej zmianę właściwości wojewody, dotychczasowy wojewoda przekazuje sprawę wojewodzie właściwemu ze względu na nowe miejsce zamieszkania osoby, której przyznano świadczenie wychowawcze. Wojewoda właściwy realizuje zadania wynikające z art. 11.”;

22) w art. 21 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Wnioski w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego na kolejny okres są przyjmowane od dnia 1 lutego danego roku.”;

23) w art. 22 wyrazy „organ właściwy” zastępuje się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych”;

24) w art. 23:

- a) w ust. 1 wyrazy „Organ właściwy lub wojewoda odmawiają” zastępuje się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmawia”,
- b) w ust. 1a wyrazy „Organ właściwy oraz wojewoda” zastępuje się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych”,
- c) w ust. 1b wyrazy „Organ właściwy lub wojewoda” zastępuje się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych”,
- d) uchyla się ust. 4–6;

25) po art. 23 dodaje się art. 23a w brzmieniu:

„Art. 23a. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłaca świadczenie wychowawcze w formie bezgotówkowej na wskazany przez osobę ubiegającą się o to świadczenie, we wniosku, o którym mowa w art. 13 ust. 3, numer rachunku płatniczego w kraju lub numer wydany w kraju instrumentu płatniczego w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.”;

26) w art. 25:

- a) w ust. 2:
 - uchyla się pkt 3,
 - w pkt 5 wyrazy „organu, który przyznał świadczenie” zastępuje się wyrazami „Zakładu Ubezpieczeń Społecznych”,
- b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Od kwot nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, 5 i 6, są naliczane odsetki ustawowe za opóźnienie, chyba że przyznanie świadczenia wychowawczego było następstwem błędu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.”,
- c) w ust. 5:
 - dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) ogłoszenie upadłości”,
 - część wspólna otrzymuje brzmienie:

„– przy czym po przerwaniu biegu terminu przedawnienia biegnie on na nowo odpowiednio od dnia następującego po dniu odroczenia terminu płatności należności, rozłożenia spłaty należności na raty, zastosowania środka egzekucyjnego, o którym dłużnik został powiadomiony, lub ogłoszenia upadłości.”,

- d) w ust. 6 wyrazy „10 lat” zastępuje się wyrazami „2 lata”,
- e) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie ustalone ostateczną decyzją podlegają potrąceniu z wypłacanego świadczenia wychowawczego, świadczenia dobrego startu oraz ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych wypłacanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.”,

- f) w ust. 9 wyrazy „organ właściwy” zastępuje się wyrazami „Zakład Ubezpieczeń Społecznych”,
- g) ust. 10 otrzymuje brzmienie:

„10. Zakład Ubezpieczeń Społecznych może odstąpić od żądania zwrotu kwoty nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego łącznie z odsetkami w całości lub w części, odroczyć termin płatności albo rozłożyć na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności dotyczące sytuacji rodziny. Do nienależnie pobranego świadczenia wychowawczego stosuje się odpowiednio art. 84 ust. 8a–8e ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 423, 432 i 619).”;

- 27) w art. 26:

- a) w ust. 1 wyrazy „organowi właściwemu” zastępuje się wyrazami „Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych”,
- b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Podmiot prowadzący rachunek płatniczy oraz bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa prowadzące rachunek inny niż płatniczy, a także wydawca instrumentu płatniczego są zwolnieni od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty, o której mowa w ust. 1, jeżeli przed otrzymaniem wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dokonali z tych rachunków wypłat innym osobom i te wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części, oraz w terminie

30 dni od dnia otrzymania wniosku poinformują o tym Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty.”;

28) w art. 27 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Zakład Ubezpieczeń Społecznych może bez zgody strony zmienić lub uchylić prawo do świadczenia wychowawczego, jeżeli uległa zmianie sytuacja rodzinna mająca wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego, osoba nienależnie pobrała świadczenie wychowawcze lub wystąpiły inne okoliczności mające wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego.”;

29) art. 28 otrzymuje brzmienie:

„Art. 28. 1. W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735 i 1491), z zastrzeżeniem ust. 2 oraz z zastrzeżeniem, że organem wyższego stopnia w stosunku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

2. W sprawach o świadczenie wychowawcze realizowane w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego przez wojewodę przepisów art. 37 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego nie stosuje się.

3. Do rozpoznania spraw sądownoadministracyjnych w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2325, 2299 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 54 i 159) jest właściwy wojewódzki sąd administracyjny, na którego obszarze właściwości ma miejsce zamieszkania osoba ubiegająca się o świadczenie wychowawcze lub osoba pobierająca świadczenie wychowawcze.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do spraw, o których mowa w art. 16.”;

30) w art. 29:

- a) uchyla się ust. 1,
- b) w ust. 3 skreśla się wyrazy „w formie dotacji celowej”,
- c) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Koszty obsługi, o których mowa w ust. 3, wynoszą 0,1% kwoty przeznaczonej na wypłatę świadczeń wychowawczych.”;

31) art. 30 otrzymuje brzmienie:

„Art. 30. 1. Zakład Ubezpieczeń Społecznych sporządza miesięczne sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczenia wychowawczego i

przekazuje je drogą elektroniczną ministrowi właściwemu do spraw rodziny w terminie do 10. dnia miesiąca następującego po upływie każdego miesiąca.

2. Minister właściwy do spraw rodziny może, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, wystąpić do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o sporządzenie i przekazanie sprawozdań z wykonywania zadań z zakresu świadczenia wychowawczego w innych terminach i za inne okresy, niż określone w ust. 1.

3. Sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczenia wychowawczego są przekazywane zgodnie ze wzorami udostępnionymi, drogą elektroniczną, przez ministra właściwego do spraw rodziny.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, 1578 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 11, 1090 i 1177) w art. 833 w § 7 wyrazy „art. 80 ust. 1 i 1a” zastępuje się wyrazami „art. 80 ust. 1”.

Art. 3. W ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1427, z późn. zm.⁵⁾) w art. 10 w § 5 wyrazy „art. 80 ust. 1 i 1a” zastępuje się wyrazami „art. 80 ust. 1”.

Art. 4. W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1128, 1163, 1243, 1551 i 1574) w art. 21 w ust. 1 w pkt 24 wyrazy „art. 80 ust. 1 i 1a” zastępuje się wyrazami „art. 80 ust. 1”.

Art. 5. W ustawie z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1286) w art. 8 w ust. 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Do dochodu gospodarstwa domowego kredytobiorcy nie wlicza się jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka i dodatku z tytułu urodzenia dziecka określonych w przepisach o świadczeniach rodzinnych, wartości udzielonej pomocy w zakresie dożywiania określonej w przepisach o ustanowieniu programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”, pomocy materialnej udzielanej uczniom na podstawie przepisów o systemie oświaty, świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, świadczenia pieniężnego przyznawanego na podstawie

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2020 r. poz. 1492 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 11, 41, 802, 1005, 1177 i 1236.

art. 9 ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (Dz. U. poz. 2529) oraz świadczenia uzupełniającego przyznawanego na podstawie ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. z 2020 r. poz. 1936 oraz z 2021 r. poz. 353).”.

Art. 6. W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573) w art. 6d w ust. 4a w pkt 7 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 8 w brzmieniu:

„8) organowi realizującemu świadczenie dobry start – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o to świadczenie, osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 423, 432 i 619) w art. 50 w ust. 18 we wprowadzeniu do wyliczenia oraz w części wspólnej wyrazy „świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz świadczenia wychowawcze” zastępuje się wyrazami „oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego”.

Art. 8. W ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, 353 i 794) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 139 w ust. 1 po pkt 2b dodaje się pkt 2c w brzmieniu:
„2c) kwoty nienależnie pobranych świadczeń wychowawczych i świadczeń dobry start;”;
- 2) w art. 140:
 - a) w ust. 4 w pkt 1 wyrazy „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2b oraz pkt 6–9” zastępuje się wyrazami „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2c oraz pkt 6–9”;
 - b) w ust. 6 w pkt 2 wyrazy „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2b, 4 i 6–9” zastępuje się wyrazami „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2c, 4 i 6–9”;
- 3) w art. 141 w ust. 1 w pkt 3 wyrazy „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2b i 6–9” zastępuje się wyrazami „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2c i 6–9”;
- 4) w art. 143 wyrazy „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2b, 4 i 6–10” zastępuje się wyrazami „w art. 139 ust. 1 pkt 1–2c, 4 i 6–10”.

Art. 9. W ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111 oraz z 2021 r. poz. 1162) w art. 23 w ust. 10:

- 1) pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o świadczenie wychowawcze, o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 oraz z 2021 r. poz. 1162 i ...), osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin;”;
- 2) dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) organowi realizującemu świadczenie dobry start – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o to świadczenie, osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin.”.

Art. 10. W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 8 w ust. 4 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) świadczenia wychowawczego, o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 oraz z 2021 r. poz. 1162 i ...);”;
- 2) w art. 23a w ust. 3:
 - a) pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o świadczenie wychowawcze, o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin;”;
 - b) dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) organowi realizującemu świadczenie dobry start – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o to świadczenie, osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin.”.

Art. 11. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1285, 1292 i 1559) w art. 188:

- 1) w ust. 5e:
 - a) w pkt 1 uchyla się lit. c,
 - b) w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

- „3) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w celu weryfikacji prawa do świadczenia wychowawczego, o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 oraz z 2021 r. poz. 1162 i ...), i świadczenia dobry start.”;
- 2) w ust. 5f zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:
„Zakres udostępnianych danych i informacji obejmuje: imię i nazwisko, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość, a także informację o prawie do świadczeń opieki zdrowotnej według stanu na dzień udostępniania.”;
- 3) ust. 5g otrzymuje brzmienie:
„5g. Minister właściwy do spraw rodziny i Fundusz uzgadniają warunki techniczne i organizacyjne wymiany danych, o której mowa w ust. 5e pkt 1 i 2.”;
- 4) po ust. 5g dodaje się ust. 5h w brzmieniu:
„5h. Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Fundusz uzgadniają warunki techniczne i organizacyjne wymiany danych, o której mowa w ust. 5e pkt 3.”.

Art. 12. W ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 877 i 1162) w art. 15 w ust. 8c:

- 1) pkt 5 otrzymuje brzmienie:
„5) Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o świadczenie wychowawcze, o których mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 oraz z 2021 r. poz. 1162 i ...), osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin;”;
- 2) dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
„6) organowi realizującemu świadczenie dobry start – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o to świadczenie, osób pobierających to świadczenie oraz członków ich rodzin.”.

Art. 13. W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305, 1236 i 1535) w art. 50 w ust. 6 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

- „4) wypłat i obsługi świadczeń rodzinnych, rodzicielskich świadczeń uzupełniających, świadczeń z funduszu alimentacyjnego, świadczenia wychowawczego oraz

finansowania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy;”.

Art. 14. W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 584 i 619) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 66a wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Minister właściwy do spraw rodziny, w celu umożliwienia wójtom, burmistrzom, prezydentom miast oraz wojewodom weryfikacji prawa odpowiednio do świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz Karty Dużej Rodziny, a także w celu monitorowania przez ministra właściwego do spraw rodziny oraz wojewodę realizacji świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz Karty Dużej Rodziny odpowiednio przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast oraz wojewodów, pozyskuje z bazy danych SIO dane identyfikacyjne ucznia obejmujące imię (imiona), nazwisko i numer PESEL, a w przypadku ucznia nieposiadającego numeru PESEL – imię (imiona), nazwisko, datę urodzenia, serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz dane dziedzinowe ucznia obejmujące informacje o:”;

2) po art. 66a dodaje się art. 66b w brzmieniu:

„Art. 66b. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w celu weryfikacji prawa do świadczenia wychowawczego oraz świadczenia dobry start, pozyskuje z bazy danych SIO dane identyfikacyjne ucznia obejmujące imię (imiona), nazwisko i numer PESEL, a w przypadku ucznia nieposiadającego numeru PESEL – imię (imiona), nazwisko, datę urodzenia, serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz dane dziedzinowe ucznia obejmujące informacje o:

- 1) uczęszczaniu ucznia do szkoły lub placówki oświatowej;
- 2) okresie uczęszczania ucznia do szkoły lub placówki oświatowej;
- 3) typie szkoły lub rodzaju placówki oświatowej oraz nazwie i adresie siedziby szkoły lub placówki oświatowej, do której uczeń uczęszcza lub uczęszczał;
- 4) klasie, do której uczeń uczęszcza lub uczęszczał.”.

Art. 15. W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821 oraz z 2021 r. poz. 159 i 1006) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 80 uchyla się ust. 1a;
- 2) w art. 87:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Świadczenia i dodatki, o których mowa w art. 80 ust. 1 i art. 81, przyznaje się od dnia faktycznego umieszczenia dziecka odpowiednio w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka do dnia faktycznego opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka.”,
- b) uchyla się ust. 1a i 1b,
- c) w ust. 3 wyrazy „art. 80 ust. 1a i art. 81” zastępuje się wyrazami „art. 81”,
- d) użyte w ust. 4 i 5 wyrazy „art. 80 ust. 1 i 1a” zastępuje się wyrazami „art. 80 ust. 1”;
- 3) użyte w art. 88 w ust. 1, 2, 4 i 5 wyrazy „art. 80 ust. 1 i 1a” zastępuje się wyrazami „art. 80 ust. 1”;
- 4) w art. 92 w ust. 11 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:
„Umorzenie kwoty nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych łącznie z odsetkami w całości lub w części, odroczenie terminu płatności albo rozłożenie na raty świadczeń pieniężnych następuje w porozumieniu z wójtem.”;
- 5) uchyla się art. 113a;
- 6) w art. 115 uchyla się ust. 2a;
- 7) uchyla się art. 121a;
- 8) w art. 181 uchyla się pkt 3;
- 9) w art. 182 w ust. 3 wyrazy „art. 80 ust. 1 i 1a” zastępuje się wyrazami „art. 80 ust. 1”;
- 10) w art. 187a po ust. 2e dodaje się ust. 2f w brzmieniu:
„2f. Organ realizujący świadczenia w ramach programu, o którym mowa w ust. 1, może przesłać osobie ubiegającej się lub pobierającej świadczenia na podstawie programu, o którym mowa w ust. 1, na wskazany we wniosku o te świadczenia adres poczty elektronicznej lub numer telefonu informację o przyznaniu świadczeń lub zawiadomienie o umieszczeniu decyzji, postanowienia, zawiadomienia, wezwania, zaświadczenia, informacji i innego pisma w sprawie świadczenia na profilu utworzonym dla tej osoby w systemie teleinformatycznym udostępnionym przez ten organ.”;
- 11) w art. 196 w ust. 1 uchyla się zdanie drugie;
- 12) uchyla się art. 196a.

Art. 16. Do dnia 31 grudnia 2022 r. do zamówień na usługi lub dostawy udzielane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w związku z wdrożeniem realizacji świadczenia wychowawczego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie stosuje się przepisów o zamówieniach publicznych.

Art. 17. 1. W sprawach:

- 1) świadczenia wychowawczego, które nie jest realizowane w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego,
 - 2) dodatków, o których mowa w art. 80 ust. 1a, art. 113a albo art. 115 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 15 w brzmieniu dotychczasowym
- w których wnioski o ustalenie prawa do tych świadczeń zostały złożone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

2. W sprawach świadczenia wychowawczego realizowanego w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w przypadku złożenia do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy w gminie lub od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego na okres do dnia 31 maja 2022 r., stosuje się przepisy dotychczasowe. W przypadku wniosków, które wpłyną do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w sytuacji gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustali, że w sprawie mają lub mogą mieć zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje wniosek do właściwego wojewody, do rozpatrzenia zgodnie z właściwością.

3. W przypadku wniosków, o których mowa w ust. 2, złożonych począwszy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, wojewoda zachowuje właściwość dla rozstrzygnięć w sprawie świadczenia wychowawczego, a wypłata przyznanego przez wojewodę świadczenia wychowawczego jest realizowana przez organy właściwe do wypłaty w rozumieniu przepisów dotychczasowych.

Art. 18. 1. Decyzje, na mocy których zostało przyznane prawo do dodatków, o których mowa w art. 80 ust. 1a, art. 113a albo art. 115 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 15 w brzmieniu dotychczasowym, tracą moc z dniem 1 czerwca 2022 r.

2. Starosta, w terminie do dnia 31 stycznia 2022 r., jest obowiązany poinformować rodziny zastępcze, osoby prowadzące rodzinne domy dziecka, dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych, dyrektorów regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz dyrektorów interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych o:

- 1) utracie od dnia 1 czerwca 2022 r. prawa do dodatków, o których mowa w art. 80 ust. 1a, art. 113a albo art. 115 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 15 w brzmieniu dotychczasowym;
- 2) zasadach ubiegania się o ustalenie im prawa do świadczenia wychowawczego od dnia 1 czerwca 2022 r.

Art. 19. Wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta oraz wojewoda są obowiązani przekazać Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, na jego żądanie, wszelkie informacje oraz dokumentację mające wpływ na ustalenie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych prawa do świadczenia wychowawczego.

Art. 20. 1. Odwołania, zażalenia, ponaglenia, skargi na bezczynność od wydanych na podstawie przepisów dotychczasowych przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast, starostów i wojewodów rozstrzygnięć w sprawie ustalenia prawa odpowiednio do świadczenia wychowawczego lub dodatków, o których mowa w art. 80 ust. 1a, art. 113a albo art. 115 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 15 w brzmieniu dotychczasowym, są rozpatrywane na podstawie przepisów dotychczasowych.

2. Sprawy o nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze oraz dodatki, o których mowa w art. 80 ust. 1a, art. 113a albo art. 115 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 15 w brzmieniu dotychczasowym, przyznane odpowiednio przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast lub starostów są rozpatrywane na podstawie przepisów dotychczasowych.

3. Sprawy o nienależnie pobrane świadczenia wychowawcze realizowane w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego za okres do dnia 31 maja 2022 r. są rozpatrywane na podstawie przepisów dotychczasowych.

Art. 21. Przepis art. 5 ust. 2b ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą ma zastosowanie po raz pierwszy przy ustalaniu prawa do świadczenia wychowawczego na okres rozpoczynający się od dnia 1 czerwca 2022 r.

Art. 22. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w terminie do dnia 15 grudnia 2021 r., zamieści na swojej stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej informację o wymogach, które muszą spełniać, na potrzeby złożenia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego oraz załączników do tego wniosku, banki krajowe oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe świadczące usługi drogą elektroniczną.

Art. 23. Minister właściwy do spraw z zakresu programu, o którym mowa w art. 187a ust. 1 ustawy zmienianej w art. 15, ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, termin wdrożenia rozwiązań technicznych, umożliwiających przesłanie informacji, o której mowa w art. 187a ust. 2f ustawy zmienianej w art. 15, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 24. 1. W 2022 r. koszty obsługi świadczenia wychowawczego przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast wynoszą 0,33% otrzymanej dotacji na świadczenie wychowawcze.

2. Od dnia 1 stycznia 2023 r. realizacja świadczenia wychowawczego, w tym wypłata świadczenia wychowawczego, przez wójtów, burmistrzów, prezydentów miast jest realizowana ze środków finansowych pochodzących z dotacji na świadczenia rodzinne. Koszty obsługi świadczenia wychowawczego wynoszą 3% środków finansowych wykorzystanych na wypłatę świadczenia wychowawczego, pochodzących z otrzymanej dotacji, nie mniej jednak niż 2000,00 zł, a w przypadku gdy iloczyn liczby wydanych rozstrzygnięć w sprawie świadczenia wychowawczego i kwoty 30,00 zł przekracza kwotę 2000,00 zł, koszty obsługi świadczenia wychowawczego wynoszą 30,00 zł od wydanego rozstrzygnięcia w sprawie świadczenia wychowawczego.

Art. 25. W celu realizacji ustawy zmienianej w art. 1, w 2021 r. Prezes Rady Ministrów może dokonać, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń, między częściami, działami i rozdziałami budżetu państwa, z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikających z ustawy budżetowej.

Art. 26. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2022 r., z wyjątkiem art. 16, art. 19, art. 22, art. 23 i art. 25, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Wprowadzenie do materii ustawy

Obowiązująca ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407, z późn. zm., dalej nazywana „Ustawą 500+”) wprowadziła do polskiego systemu prawnego nowe świadczenie – świadczenie wychowawcze, zwane powszechnie „świadczeniem 500+” i realizowane w ramach programu „Rodzina 500+”. Spotkało się ono z nadzwyczaj pozytywnym odbiorem, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że program „Rodzina 500+” jest adresowany do szerokiego kręgu uprawnionych. Świadczenie to w wielu przypadkach jest kluczowym, zwłaszcza dla rodzin wielodzietnych, dla zapewnienia niezbędnej pomocy finansowej w wychowywaniu dzieci. Stanowi to realizację podstawowego celu, przyświecającego ustawodawcy przy wprowadzaniu świadczenia wychowawczego (art. 4 ust. 1 Ustawy 500+).

Rozwiązania proponowane w ramach ustawy o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw (dalej nazywana „Ustawą Zmieniającą”) w żadnym stopniu nie ingerują w podstawy funkcjonowania świadczenia wychowawczego, nie ograniczają ani nie zmieniają kręgu osób uprawnionych lub wysokości przyznawanego świadczenia. Ich celem jest wyłącznie optymalizacja procesu obsługi świadczenia, przez wykorzystanie coraz bardziej powszechnych narzędzi, jakimi są systemy informatyczne, oraz położenie nacisku na bezgotówkowe formy wypłaty świadczenia wychowawczego, a także dążenie do zmniejszenia kosztów związanych z przyznawaniem i przekazaniem uprawnionym środków pieniężnych przez oparcie się o Zakład Ubezpieczeń Społecznych (dalej zwany „ZUS”, „Zakład”), czyli instytucję, która w okresie ostatnich miesięcy, w trakcie których państwo mierzy się z bezprecedensowym zdarzeniem, jakim jest ogólnoświatowa pandemia COVID-19, w sposób sprawny i efektywny realizowała wszelkie mechanizmy pomocowe, wprowadzane w nadzwyczaj krótkim reżimie czasowym.

Dodatkowo przyjęcie wprowadzonych zmian pozwoli na istotne odciążenie samorządu terytorialnego, gdyż obecnie organem właściwym w rozumieniu Ustawy 500+ jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta. W wyniku wejścia w życie proponowanych rozwiązań samorządy terytorialne zostaną w perspektywie czasu zwolnione z realizacji zadań związanych z obsługą programu „Rodzina 500+”, co pozwoli im na efektywniejsze realizowanie innych zadań ustawowych, w tym również walkę z obecnym zagrożeniem

epidemicznym. W konsekwencji dojdzie także do przekazania ZUS roli instytucji właściwej w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Konfederacji Szwajcarskiej i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, w stosunku do świadczeń wychowawczych ustalanych na okres rozpoczynający się od dnia 1 czerwca 2022 r., w części obejmującej rozstrzygnięcia w sprawie świadczenia wychowawczego, tj. wydawania informacji oraz decyzji co do prawa do świadczeń i ich wysokości oraz wypłaty (w pozostałym zakresie funkcje te nadal będzie pełnił wojewoda).

Należy także zwrócić uwagę, że rozwiązania proponowane w Ustawie Zmieniającej, w konsekwencji ich wdrożenia, istotnie zmniejszą ekspozycję obywateli na ryzyko zakażenia wirusem SARS-CoV-2, gdyż rezygnacja z możliwości składania przez interesantów wniosków w wersji papierowej oraz wypłaty w formie gotówkowej wyeliminuje ryzyko przenoszenia wirusa SARS-CoV-2 na dokumentach papierowych oraz środkach pieniężnych, jak i wyłączy możliwość zarażenia wirusem SARS-CoV-2 w wyniku bezpośredniego kontaktu, który występuje przy osobistym składaniu wyżej wspomnianych wniosków w siedzibie urzędu lub wypłacie świadczenia wychowawczego.

2. Zmiana podmiotu obsługującego świadczenie wychowawcze

Zgodnie z obecnym brzmieniem Ustawy 500+ organem właściwym do obsługi spraw związanych ze świadczeniem wychowawczym jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie wychowawcze lub otrzymującej świadczenie wychowawcze. W sprawach wymagających decyzji i rozstrzygnięć związanych z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego instytucją właściwą jest wojewoda (właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie). Proponowane rozwiązanie ma na celu zmianę organu właściwego do ustalania prawa do świadczenia wychowawczego w ten sposób, że ma stać się nim ZUS. Oznacza to, że w konsekwencji ZUS m.in.:

- będzie prowadzić postępowania w sprawie świadczenia wychowawczego,
- będzie przyznawać i wypłacać świadczenie wychowawcze jako pełniący funkcję instytucji właściwej w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w przypadku przemieszczania

się osób w granicach Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Konfederacji Szwajcarskiej i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, oraz będzie przekazywać wojewodom informacje pozyskane od wnioskodawców, dla celów realizacji przez wojewodów funkcji instytucji właściwej w zakresie prowadzenia postępowań międzynarodowych, m.in. zmierzających do uzyskania dla wnioskodawców zagranicznych świadczeń rodzinnych z państw członkowskich Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Konfederacji Szwajcarskiej i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej,

- stanie się właściwym do składania wniosku o przyznanie prawa do świadczenia i jego wypłaty, w tym wydawania decyzji o odmowie przyznania świadczenia wychowawczego, zmiany prawa do tego świadczenia albo rozstrzygnięcia w sprawie nienależnie pobranego świadczenia,
- będzie egzekwować nienależnie pobrane świadczenie wychowawcze w rozumieniu Ustawy 500+, w tym umarzać kwoty nienależnie pobranych świadczeń wychowawczych.

Naturalną konsekwencją zmiany organu przyznającego prawo do świadczenia wychowawczego jest zastąpienie w treści Ustawy 500+ regulacji dotyczących dotychczasowych organów samorządowych regulacjami dotyczącymi ZUS.

Zostanie zachowany administracyjny tryb odwoławczy. Oznacza to, że od decyzji Zakładu dotyczącej prawa do świadczenia wychowawczego będzie przysługiwało stronie odwołanie do Prezesa Zakładu, jako organu wyższego stopnia nad Zakładem – na zasadach określonych ustawą z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735, z późn. zm.). Dla spraw dotyczących świadczeń wychowawczych zostanie zachowana właściwość sądów administracyjnych. Z uwagi na fakt, iż siedzibą zarówno Zakładu, jak i Prezesa Zakładu jest Warszawa, stosownie do zasady ogólnej wyrażonej w art. 13 § 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2325, z późn. zm.), dla wszystkich spraw dotyczących świadczenia wychowawczego właściwy miejscowo stałby się Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie. Jest to rozwiązanie oczywiście niecelowe, przejęcie przez jeden sąd spraw z obszaru wszystkich sądów administracyjnych negatywnie wpłynie na czas ich rozpoznania. Wprowadzane rozwiązanie – powiązanie właściwości miejscowej z miejscem zamieszkania strony –

pozwole na zachowanie obecnego podziału spraw między poszczególne wojewódzkie sądy administracyjne.

3. Zmiana sposobu składania wniosku o świadczenie wychowawcze oraz prowadzenia postępowań w sprawie świadczenia

Kolejnym elementem proponowanej zmiany jest odejście od dotychczasowej formy składania wniosku o ustalenie prawa do świadczenia. Obecnie wniosek o świadczenie wychowawcze (i ewentualne załączniki do tego wniosku) może zostać złożony:

- osobiście w siedzibie organu właściwego lub przesłany do organu właściwego za pośrednictwem operatora pocztowego,
- drogą elektroniczną, za pomocą systemu teleinformatycznego utworzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny, tj. Platformy Informacyjno-Usługowej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, udostępnianego na stronie www.empatia.mriips.gov.pl,
- za pośrednictwem systemów teleinformatycznych banków krajowych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych świadczących usługi drogą elektroniczną (sprawa z wniosku złożonego w ten sposób jest załatwiana w tradycyjnej formie pisemnej),
- za pośrednictwem Platformy Usług Elektronicznych – PUE (sprawa z wniosku złożonego w ten sposób jest załatwiana w tradycyjnej formie pisemnej).

Proponowane rozwiązanie ma na celu wyłączenie, jako dopuszczalnej formy wnioskowania o świadczenie wychowawcze, możliwości złożenia wniosku w postaci papierowej, składanego bezpośrednio w siedzibie urzędu bądź przesłanego za pośrednictwem poczty. Takie rozwiązanie jest zbieżne z już realizowanymi mechanizmami komunikacji w relacji obywatel – instytucja publiczna, wynikającymi z:

- ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o Polskim Bonie Turystycznym (Dz. U. z 2021 r. poz. 839), zgodnie z którą obsługa bonu odbywa się w systemie teleinformatycznym, a prawo do świadczenia w postaci dodatkowego bonu turystycznego jest ustalane na podstawie oświadczenia składanego w formie wniosku w systemie teleinformatycznym (art. 18 ust. 3 ww. ustawy). Sama realizacja bonu turystycznego wymaga posiadania profilu informacyjnego (PUE) w ramach systemu teleinformatycznego prowadzonego przez ZUS,
- ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dodatku solidarnościowym przyznawanym w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom COVID-19 (Dz. U. poz. 1068, z późn. zm.),

zgodnie z którą wniosek o ustalenie prawa do dodatku solidarnościowego mógł być złożony wyłącznie za pomocą profilu informacyjnego utworzonego w systemie teleinformatycznym udostępnionym przez ZUS. Sama wypłata dodatku solidarnościowego miała następować w formie bezgotówkowej na wskazany rachunek płatniczy osoby uprawnionej.

Opisane powyżej, wprowadzone w okresie pandemii, formy komunikacji realizowane za pomocą systemu teleinformatycznego ZUS (PUE) przy użyciu posiadanych przez klientów ZUS profili informacyjnych spowodowały istotne zwiększenie liczby osób posiadających odpowiednie konto na PUE. I tak, o ile na ostatni dzień roku 2019 liczba ta wynosiła 3 360 063 profili, to na dzień 18 stycznia 2021 r. liczba profili wynosi 6 104 583. Gwałtowny wzrost liczby profili został odnotowany odpowiednio po wejściu w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dodatku solidarnościowym (do 4 177 100 wg stanu na dzień 21 czerwca 2020 r.) i ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o Polskim Bonie Turystycznym (do 4 582 219 wg stanu na dzień 24 lipca 2020 r.)¹⁾.

Oznacza to, że narzędzie w postaci konta informacyjnego na profilu PUE ma charakter powszechny i nie jest wykorzystywane jedynie przez płatników składek, ale również przez innych klientów ZUS, jako łatwa, bezpieczna i dostępna forma komunikowania się. Wykorzystanie PUE i szerzej systemu informatycznego ZUS jako platformy do realizacji programu „Rodzina 500+” staje się zatem naturalną konsekwencją zmian cywilizacyjnych, przejawiających się rosnącym gwałtownie znaczeniem rozwiązań informatycznych jako usprawniających (i wypierających) tradycyjne formy komunikowania się w różnego rodzaju relacjach, w tym występujących między obywatelem a instytucją publiczną czy też finansową.

Wniosek o świadczenie wychowawcze i załączniki do wniosku będą składane w postaci elektronicznej za pomocą dotychczas dostępnych systemów teleinformatycznych, tj.:

- PUE ZUS,
- systemu teleinformatycznego banków krajowych oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych świadczących usługi drogą elektroniczną,
- systemu teleinformatycznego utworzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny – Platformy Informacyjno-Usługowej Empatia.

Co ważne ze swojej istoty Program „Rodzina 500+” jest dedykowany dla osób, co do których ryzyko wykluczenia technologicznego, w szczególności brak umiejętności

¹⁾ Według danych ZUS.

posługiwania się nowoczesnymi technologiami lub dostępności do odpowiednich narzędzi komunikacji elektronicznej, jest znakomicie mniejsze niż w przypadku osób pobierających np. świadczenia emerytalne. W 2019 r., w okresie od lipca do października, gdy osoby masowo składały wnioski o świadczenie wychowawcze na kolejny okres świadczeniowy 2019/2021, procent wniosków składanych papierowo w tym okresie wyniósł 31,5% (z ogólnej liczby wniosków wynoszących 4 269 443)²⁾. Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że powyżej wskazane dane nie obejmują istotnej zmiany trendów społecznych, wynikających przede wszystkim z pandemii COVID-19 oraz z wdrożenia instrumentów takich jak bon turystyczny czy dodatek solidarnościowy. Obecnie należy spodziewać się, że proporcje te będą ulegały dalszym zmianom na korzyść form elektronicznych. Choćby w przypadku analogicznego świadczenia dobry start na przestrzeni trzech ostatnich naborów wniosków procent tych złożonych elektronicznie wzrósł z 48% w 2018 r. do 72% w 2020 r. (2,28 mln z 3,19 mln) i stale rośnie. Kryzys wywołany pandemią COVID-19 uwidoczniał te obszary spraw administracyjnych wymagające zintensyfikowanej i przyspieszonej cyfryzacji, a także wykreował nowe potrzeby Polaków dotyczące dostępu do e-usług – zarówno ich jakości, jak i dostępności. W związku z powyższym proponowane rozwiązanie jest odpowiedzią na naturalnie zachodzące zmiany zachowań osób ubiegających się o świadczenia.

Jednocześnie należy pamiętać, że w wielu przypadkach osoby ubiegające się o świadczenie wychowawcze w tym samym czasie jednocześnie składały wnioski o inne świadczenia na rzecz rodziny, takie jak na przykład zasiłek rodzinny czy świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Wyższy stopień skomplikowania ww. innych wniosków i konieczność dokumentowania określonych okoliczności, mogących mieć wpływ na prawo do tych świadczeń, mógł powodować, że osoby zainteresowane, w celu uniknięcia trudności, składały wszystkie te wnioski zbiorczo, osobiście w siedzibie urzędu. Tym samym wniosek o świadczenie wychowawcze był składany niejako „przy okazji” z wnioskami o ustalenie prawa do ww. świadczeń. Wprowadzenie jednego narzędzia informatycznego w postaci elektronicznego wniosku o świadczenie wychowawcze powinno pozwolić na odejście od tej praktyki, a sam wniosek elektroniczny zapewnia intuicyjność i łatwość w jego wypełnieniu. Zwiększy to zatem poziom pozytywnego postrzegania odpowiednich instytucji państwa jako przyjaznych obywatelom,

²⁾ Według danych MRiPS.

pozostawiając celowość osobistego kontaktu w relacji klient-urzędnik tylko do spraw tego faktycznie wymagających.

Nie do pominięcia jest także to, że ZUS posiada rozbudowaną sieć terenowych jednostek organizacyjnych w postaci 43 oddziałów, 209 inspektoratów oraz 70 biur terenowych, a także wykazał znaczne możliwości realizacyjne trudnych projektów o zasięgu ogólnokrajowym, adresowanych do dużych kręgów odbiorców. W przypadku wdrażania proponowanych rozwiązań daje to podstawę do przyjęcia, że każdy zainteresowany uprawniony uzyska niezbędne wsparcie pracowników Zakładu (w tym bezpośrednio, w siedzibach terenowych jednostek organizacyjnych) tak przy zakładaniu profili informacyjnych na PUE, jak i składaniu wniosków o świadczenie wychowawcze za pośrednictwem tego systemu informatycznego.

Możliwości założenia profilu na PUE jest wiele, a większość z nich zakłada brak potrzeby osobistej wizyty w jednostce ZUS. Można wybrać jeden ze sposobów rejestracji i potwierdzenia profilu:

- rejestracja i potwierdzenie swojej tożsamości za pomocą bankowości elektronicznej w banku, który świadczy taką usługę wspólnie z ZUS,
- rejestracja i potwierdzenie swojej tożsamości za pomocą portalu login.gov.pl.,
- rejestracja i potwierdzenie swojej tożsamości za pomocą kwalifikowanego podpisu elektronicznego,
- możliwość założenia profilu z domu przez e-wizytę – wystarczy smartfon, z którego można połączyć się z pracownikiem ZUS.

Należy dodać, że ZUS posiada duże doświadczenie we wdrażaniu rozwiązań elektronicznych dla grup klientów o dużej liczebności. Doskonałym przykładem może być projekt elektronicznej zwolnień lekarskich i osiągnięcie pełnej elektronicznej zwolnień lekarskich na przestrzeni 12 miesięcy 2018 r. (wzrost z poziomu poniżej 10% w styczniu 2018 r. do 99% w grudniu tego samego roku). Proces ten dotyczył 23 mln zwolnień rocznie, 145 tys. lekarzy, 2,5 mln płatników składek oraz 16 mln pacjentów. Doświadczenie nabyte przez ZUS w tym procesie wskazuje, że wdrożenie elektronicznej elektronicznej zwolnień lekarskich jest możliwe dzięki:

- identyfikacji i rozpoznaniu grup interesariuszy – w projekcie e-ZLA byli to lekarze, asystenci medyczni, płatnicy składek, pacjenci, organizacje medyczne, producenci programów medycznych oraz uczelnie medyczne,

- zagospodarowaniu potrzeb tych interesariuszy – wskazanie dedykowanych doradców dla klientów, przygotowanie zmian w systemach IT w oparciu o rozpoznane potrzeby, inicjowanie spotkań z interesariuszami i włączanie ich do projektowania zmian, prowadzenie szkoleń (w projekcie e-ZLA zostało przeprowadzonych 52 tys. szkoleń) oraz dopasowanie miejsca i czasu obsługi do oczekiwań klientów (szkolenia prowadzone w placówkach medycznych, w godzinach popołudniowych, otwarcie w dni wolne od pracy placówek ZUS dla przedstawicieli środowisk lekarskich),
- komunikacji, w tym opiece i wsparciu klientów na każdym etapie realizacji projektu
 - zamieszczaniu aktualnych informacji na stronie zus.pl, publikacji filmików instruktażowych, w tym w mediach społecznościowych, organizacji forów współpracy, prowadzeniu kampanii informacyjnej w mediach, publikacji ulotek, broszur, wykorzystaniu regionalnych rzeczników prasowych ZUS.

Przy wdrażaniu rozwiązań dotyczących świadczenia wychowawczego również trzeba założyć stosowanie przez ZUS rozwiązań skierowanych na dotarcie do każdej osoby potrzebującej pomocy w założeniu profilu na PUE i złożeniu wniosku o to świadczenie. Mając na uwadze grupę wykluczoną cyfrowo, szczególne rozwiązania powinny być dedykowane dla tej grupy, w tym:

- przeprowadzenie przez ZUS kampanii informacyjnej w mediach, zachęcającej do zakładania profilu na PUE, informującej o sposobach założenia konta na PUE, publikacji filmików instruktażowych, w tym w mediach społecznościowych, publikacji ulotek, broszur,
- w okresie składania wniosków wyposażenie każdej jednostki ZUS w komputer dostępny dla klientów, na którym będzie możliwe wypełnienie wniosku, również z asystą pracownika Zakładu,
- tworzenie mobilnych punktów w innych placówkach urzędów (np. w placówkach Poczty Polskiej S.A., KRUS), w celu dotarcia do lokalnych środowisk, służących pomocą w założeniu profilu, jak i złożeniu wniosku. Tym samym w okresie składania wniosków na terenie kraju będzie funkcjonować bardzo rozbudowana sieć miejsc, gdzie każda rodzina będzie mogła skorzystać z pomocy przy złożeniu wniosku. Należy zauważyć, że punkty, w których będzie istniała możliwość uzyskania pomocy w złożeniu wniosków, będą funkcjonowały w ponad 8 tysiącach miejsc (ok. 7500 –

Poczta Polska S.A., ok. 260 – KRUS, ok. 320 – ZUS), a więc w zdecydowanie większej liczbie niż jest gmin w Polsce.

Należy przy tym pamiętać, że ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o Polskim Bonie Turystycznym nałożyła już na tę samą grupę klientów konieczność dysponowania profilem PUE ZUS. Zatem większość z tych osób posiada już profil albo będzie go zakładać w najbliższych miesiącach, chcąc zrealizować bony turystyczne. Wsparcie w zakresie zakładania profili dla tej grupy stanowi obecnie dedykowana infolinia utworzona na potrzeby Polskiego Bonu Turystycznego.

Osoby pobierające świadczenie wychowawcze stanowią grupę aktywną zawodowo, posługującą się urządzeniami mobilnymi, osoby wykluczone cyfrowo stanowią niewielki odsetek. Wejście tej grupy w kanał cyfrowych usług publicznych pozwoli również na szeroki dostęp do innych usług oferowanych nie tylko przez ZUS.

Ustawa Zmieniająca przewiduje, że postępowanie na podstawie wniosku zgłoszonego elektronicznie będzie prowadzone przez organ wyłącznie w formie elektronicznego postępowania administracyjnego, za pomocą systemu teleinformatycznego ZUS. Informacje o rozstrzygnięciach umieszczanych na profilu systemu teleinformatycznego ZUS mogą zostać przesłane wnioskodawcom również emailem oraz SMS-em. Wnioskodawca będzie także przekazywał dodatkowe wyjaśnienia lub dokumenty przez profil systemu teleinformatycznego ZUS. Wyeliminuje to prowadzenie papierowej dokumentacji sprawy, ograniczy papierowy obieg dokumentów i zredukuje koszty obsługi papierowej procesu.

Ponadto przewiduje się automatyzację badania prawa i wydawania rozstrzygnięć przez zapewnienie odpowiedniego oprogramowania w ZUS, umożliwiającego wprowadzenie takiego automatyzmu. W bardzo dużym stopniu zredukuje to koszt obsługi wniosków, ponieważ dla większości wniosków nie będzie konieczności ich obsługi przez pracownika ZUS. Jedynie przypadki wymagające analizy załącznika do wniosku lub przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego z wnioskodawcą będą prowadzone przez pracownika ZUS.

Automatyczne rozstrzygnięcia będą wystawiane na profilu w systemie teleinformatycznym ZUS. Wnioskodawca będzie mieć prawo do odwołania się od decyzji tak podjętej, zgodnie ze standardami postępowania administracyjnego oraz wymogami wynikającymi z przepisów RODO. Automatyczne rozstrzygnięcie przez

aplikację informatyczną za pomocą odpowiedniej technologii zaimplementowanej przez ZUS jest kluczowe dla przejęcia tego zadania przez ZUS. Wprowadzenie wyłącznie elektronicznego składania wniosku o świadczenie wychowawcze jest warunkiem umożliwiającym obsługę ZUS tego programu w ramach założeń związanych z automatyzacją rozstrzygnięć oraz w ramach założonych kosztów.

Dla tych celów przewidziano wyłącznie elektroniczną formę złożenia wniosku oraz elektroniczne postępowania administracyjne. Automatyczna obsługa wniosków wymaga bowiem odpowiednich danych w formie elektronicznej na etapie początkowym procesu automatycznego i zapewnienie takich danych jest możliwe przez wnioski zgłaszane wyłącznie w formie elektronicznej. Tylko i wyłącznie elektronicznie zgłoszone wnioski o świadczenie mogą zostać obsłużone zaszytym w systemie informatycznym algorytmem automatycznego badania uprawnień i wypłaty świadczenia.

Należy wskazać, że w każdym automatycznym rozstrzygnięciu będzie zawarte pouczenie o uprawnieniach wnioskodawcy. Należy nadmienić również, że zgodnie z obowiązkiem informacyjnym wynikającym z przepisów RODO informacja taka zostanie też zawarta w klauzuli informacyjnej dla osób uprawnionych do świadczeń.

Należy także podkreślić, że uprawnienia wnioskodawcy opisane w motywie 71 RODO będą zachowane przez odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

W przypadku gdy zaistnieją sytuacje, że rodzina będzie marnotrawić przyznane świadczenie wychowawcze lub wydatkować je niezgodnie z przeznaczeniem, świadczenie nadal będzie przekazywane w całości lub w części w formie rzeczowej lub w formie opłacania usług. W takim przypadku ZUS może zwrócić się do właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o przyznanie świadczenia wychowawczego lub osoby pobierającej to świadczenie kierownika ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. poz. 1818) – do dyrektora centrum usług społecznych, o przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, w celu weryfikacji tych wątpliwości. Ponadto ZUS może wystąpić o udzielenie informacji o okolicznościach dotyczących sprawowania opieki nad dzieckiem, marnotrawienia świadczenia lub wydatkowania go niezgodnie z celem, jeżeli informacje te zostały ustalone w rodzinnym wywiadzie środowiskowym przeprowadzonym nie wcześniej niż

3 miesiące przed dniem otrzymania przez ośrodek pomocy społecznej wniosku o udzielenie informacji.

W sytuacji gdy odpowiednio kierownik ośrodka pomocy społecznej albo dyrektor centrum usług społecznych w wyniku rodzinnego wywiadu środowiskowego ustali, że świadczenie jest wydatkowane niezgodnie z celem lub marnotrawione, przekazuje informację o tym do ZUS, a w takiej sytuacji ZUS przekazuje należne osobie uprawnionej świadczenie na rachunek płatniczy lub na instrument płatniczy w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2020 r. poz. 794, z późn. zm.) odpowiednio ośrodka pomocy społecznej albo centrum usług społecznych w celu wypłaty tego świadczenia.

Korzyści z elektroniczacji wniosków są następujące:

- 1) Elektroniczna forma składania wniosku o świadczenie wychowawcze skróci i przyspieszy obsługę spraw przez ograniczenie błędów znajdujących się obecnie masowo na papierowych wnioskach oraz wyeliminuje niepotrzebne postępowania administracyjne, gdy np. brakuje na papierowym wniosku podpisu czy odpowiedniego oświadczenia rodzica.

Będzie to możliwe dzięki wprowadzeniu mechanizmów wewnętrznej walidacji oraz weryfikacji krzyżowej elektronicznego formularza, np. sprawdzanie poprawności daty urodzenia, struktury numeru PESEL czy numeru rachunku bankowego, jak również – co bardzo istotne – wymuszenie złożenia odpowiednich do danego przypadku oświadczeń niezbędnych do przyznania świadczenia.

O ile odpowiednio przygotowany formularz elektroniczny wyłączy albo znacznie ograniczy możliwość popełnienia błędu przez wnioskodawcę (przez odpowiednie skonfigurowanie treści podlegających uzupełnieniu przez wnioskodawcę i uzależnienie możliwości wysłania wniosku od jego prawidłowego wypełnienia), to wniosek papierowy tego rodzaju mechanizmu nie zapewnia. Doświadczenie ZUS, nabyte w okresie wypłaty świadczenia postojowego, jako rozwiązania mającego na celu przeciwdziałanie COVID-19 (i adresowanego do kręgu osób uprawnionych i zainteresowanych jak najszybszym uzyskaniem wsparcia), wskazują, że poziom błędów przy składaniu wniosków papierowych (co powodowało konieczność prowadzenia postępowań wyjaśniających, a w konsekwencji wpływało na opóźnienie w wypłacie tego świadczenia) sięgał 36% (z 1 074 617 wniosków

papierowych). W przypadku tożsamyh wniosków składanych kanałem elektronicznym (1 906 901) błędy odnotowano w 18% przypadków.

Papierowe wnioski zawierające obecnie często błędy, włącznie z brakiem podpisu wnioskodawcy na papierowym formularzu czy też brakiem odpowiedniego oświadczenia, uniemożliwiają sprawne przyznanie świadczenia wychowawczego i wymuszają kontakty organów z rodzicami w celu wyjaśnienia sprawy.

Odpowiednio przygotowany przez ZUS formularz elektroniczny, który jest już implementowany w systemie informatycznym, bardzo istotnie ograniczy możliwość popełnienia błędu przez wnioskodawcę (przez odpowiednie skonfigurowanie treści podlegających uzupełnieniu przez wnioskodawcę i uzależnienie możliwości wysłania wniosku od jego prawidłowego wypełnienia). Podpis ręczny, o którym bardzo często zapominają rodzice, będzie zastąpiony kilkoma wymuszonymi przez aplikację kliknięciami w systemie bankowym bądź w systemie ZUS PUE lub w aplikacji Empatia.

Zarówno w PUE ZUS, jak i w bankach zostaną wprowadzone tzw. „kreatory wniosku”, czyli nowoczesne narzędzie ułatwiające bardzo istotnie poprawne wypełnienie wniosku. W kreatorze wniosku osoba wnioskująca będzie przechodzić przez kolejne ekrany i będzie proszona o podanie takich danych, jakie są potrzebne w jej konkretnym przypadku, co pozwoli na zebranie dokładnie takich danych, jakie są konieczne do rozpatrzenia wniosku w danym przypadku, np. inny zakres przy wnioskowaniu przez rodzica dziecka, inny przez dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, a jeszcze inny przez osobę usamodzielnianą uczącą się. Każdy wnioskodawca będzie mieć więc wniosek zindywidualizowany do własnych potrzeb. Kreatory wniosku przeprowadzą wnioskującego w przyjazny sposób przez wniosek. Pozwoli to uniknąć błędów i przyczyni się do uniknięcia setek czy tysięcy niepotrzebnych postępowań wyjaśniających prowadzonych obecnie przez gminne organy właściwe, polegających na wezwaniach wnioskujących rodziców do podania prawidłowych danych, wyjaśnienia pomyłki, złożenia podpisu, o którym zapomniano, sprostowania nieprecyzyjnej informacji czy też złożenia odpowiednich oświadczeń, których brakuje na wniosku papierowym. Kreatory wniosku elektronicznego wszystkie te problemy eliminują.

W efekcie polskie rodziny otrzymają świadczenia łatwiej i szybciej, bo wniosek będzie sporządzony poprawnie, a rodziny unikną licznych postępowań

administracyjnych i niepotrzebnych kontaktów z urzędnikami organu przyznającego świadczenie.

- 2) Znaczna grupa osób, które do tej pory zgłaszały wniosek papierowo, to osoby mające dzieci w pieczy zastępczej, czy to instytucjonalnej czy też pozainstytucjonalnej. Osoby te, wnosząc o dodatek wychowawczy, do tej pory były wykluczone z możliwości złożenia wniosku elektronicznie i musiały wnioskować o świadczenia na papierowym wniosku, w odpowiednim organie powiatowym.

ZUS przygotował dla tej grupy wnioskodawców specjalne kreatory wniosku na PUE, przeznaczone dla wnioskowania o świadczenia na dzieci w pieczy. Oznacza to, że wnioskodawcy ci będą mogli co roku zgłaszać wniosek o świadczenie wychowawcze do ZUS, bez konieczności składania papierowego wniosku osobiście w organie.

Zmianę należy więc rozpatrywać w kategoriach wprowadzenia od 2021 r. udogodnienia dla tych osób czy też wyeliminowania ich wykluczenia cyfrowego. Dzięki odpowiedniemu kreatorowi wniosku ta grupa wnioskodawców będzie miała wniosek specjalnie „skrojony” do potrzeb obsługi sprawy w maksymalnym stopniu automatycznie i z wyeliminowaniem błędów analogicznych, jakie są popełniane obecnie na wnioskach papierowych.

- 3) Elektroniczna forma złożenia wniosku oznacza również, że ZUS będzie prowadzić postępowania w formie elektronicznej i w tej formie będzie wydawać rozstrzygnięcia.

Zmiana polegająca na wprowadzeniu zasady wyłącznie elektronicznej formy przyjmowania wniosków o świadczenie wychowawcze, prowadzenia postępowań i wydawania rozstrzygnięć przez ZUS znacznie uprości obsługę spraw. Każdy klient otrzyma rozstrzygnięcie ZUS na swoje konto na Platformie Usług Elektronicznych. Będzie mógł również przez tę platformę, bez wychodzenia z domu, kontaktować się w sprawie toczącego się postępowania o świadczenie wychowawcze z ZUS.

Takie rozwiązanie znacznie ograniczy koszty i uciążliwość prowadzenia postępowań w formie papierowej, zarówno po stronie wnioskodawców (poszukiwanie wzoru wniosku, wydruk, papierowe wypełnianie, pomyłki w adresowaniu, pomyłki we wniosku, w oświadczeniach, niewłaściwe informacje, błędne daty urodzenia, konieczność wysyłania drogą pocztową itp.), jak i po stronie ZUS (konieczność wydruku rozstrzygnięć, wysyłki drogą pocztową, monitorowanie doręczeń itp.).

4) Elektroniczna forma składania wniosku o świadczenie wychowawcze pozwala na uniknięcie konieczności bezpośredniego kontaktu z urzędnikiem, czyli pozwala uniknąć ekspozycji na COVID-19 przy kontaktach z organem; wniosek można wypełnić wygodnie w domu, bez wychodzenia, bez konieczności udawania się do placówki, czy to przez e-bankowość czy też przez system PUE ZUS lub system Empatia.

4. Przeniesienie do ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci regulacji przyznających prawo do dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, zamieszczonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

W obecnym stanie prawnym, poza zmienianą ustawą, materia dotycząca prawa do świadczeń z programu „Rodzina 500+” została uregulowana także w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, z późn. zm.), która zawiera przepisy dotyczące prawa do dodatku wychowawczego.

Zgodnie z art. 80 ust. 1a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka do świadczenia, o którym mowa w ust. 1, na każde umieszczone dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia przysługuje dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, zwany dalej „dodatkiem wychowawczym”.

Dodatek jest udzielany na wniosek rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. Dodatek należy się zarówno osobom otrzymującym świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jak również osobom otrzymującym świadczenia na zasadach z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876, z późn. zm.). Dodatek jest przyznawany od dnia faktycznego umieszczenia dziecka odpowiednio w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka do dnia faktycznego opuszczenia przez dziecko rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, nie wcześniej jednak niż od miesiąca złożenia wniosku. Prawo do dodatku ustala się na okres 12 miesięcy, w przypadku braku zmian w sytuacji rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka mającej wpływ na prawo do dodatku wychowawczego; ustala się

je na okres kolejnych 12 miesięcy z urzędu. Dodatek przysługuje niezależnie od dochodu. Przyznanie dodatku następuje w drodze decyzji.

Ponadto, zgodnie z art. 113a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, na wniosek dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego, dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego, dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz dyrektora interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, składany w powiatowym centrum pomocy rodzinie właściwym ze względu na miejsce położenia placówki lub ośrodka, na każde umieszczone w tych placówkach i ośrodkach dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia przysługuje dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. Przepisy dotyczące dodatku wychowawczego stosuje się odpowiednio.

Racjonalne jest przeniesienie powyższych regulacji dotyczących dodatku wychowawczego do „ustawy matki”, czyli Ustawy 500+, ze wskazaniem, że przysługującym świadczeniem nie jest, tak jak dotychczas, dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego, lecz świadczenie wychowawcze. Nie ma uzasadnienia dla odrębnego traktowania tej grupy beneficjentów.

W ten sposób cały zakres podmiotowy osób uprawnionych do świadczeń z programu „Rodzina 500+” będzie uregulowany w jednym akcie prawnym, tj. Ustawie 500+. W związku z powyższym do osób pobierających dotychczas dodatek wychowawczy znajdą zastosowanie w pełnym zakresie regulacje zmienianej ustawy. Nie wprowadzi to istotnych zmian w zakresie warunków przysługiwania świadczeń z program „Rodzina 500+” na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej – świadczenia te nadal będą przysługiwały temu samemu kręgowi beneficjentów (rodzina zastępcza, prowadzący rodzinny dom dziecka, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, dyrektor regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz dyrektor interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego), bez względu na osiągnąty dochód i w tej samej wysokości co dotychczas, tj. 500 zł. Zmianą natomiast będą nowe regulacje w szczególności w zakresie okresu, na jaki świadczenie wychowawcze jest przyznawane, formy rozstrzygnięcia, tj. wydawania informacji w przypadku przyznania świadczenia wychowawczego i

decyzji – w przypadku odmowy prawa lub w innych sytuacjach zmiany prawa do tego świadczenia oraz organu realizującego to zadanie.

5. Zmiana sposobu wypłaty świadczenia wychowawczego

Obecnie Ustawa 500+ nie zawiera regulacji wskazujących konkretne formy wypłaty świadczenia wychowawczego, w związku z tym świadczenia te są wypłacane w sposób wybrany i wskazany przez organ właściwy, np. przez przelew środków na konto bankowe wskazane we wniosku, wypłatę świadczenia w kasie urzędu czy przekazanie kwoty świadczenia przekazem pocztowym. Natomiast rozwiązanie proponowane w Ustawie Zmieniającej ma na celu spowodowanie istotnych oszczędności po stronie kosztów związanych z dystrybucją świadczenia. Cel ten ma być osiągnięty przez preferowanie form bezgotówkowych przy wypłacaniu świadczenia wychowawczego, przy równoczesnym wyłączeniu innych metod, wiążących się z koniecznością bezpośredniego kontaktu między świadczeniobiorcami a pracownikami urzędu lub operatorem pocztowego.

Ważnym argumentem przemawiającym za tak ukształtowanym sposobem dystrybucji świadczenia wychowawczego jest kwestia ponoszonych wydatków. Koszt zlecenia przez ZUS wykonania pojedynczego przekazu pocztowego przez operatora pocztowego w postaci Poczty Polskiej S.A. wynosi obecnie 7,12 zł³⁾, podczas gdy koszt przelewu bankowego realizowanego na zlecenie ZUS to 0,06 zł⁴⁾. Oznacza to, że przy przyjęciu zakładanej liczby świadczeń wynoszącej odpowiednio w latach⁵⁾:

- 2022 r. – 6.779.000,
- 2023 r. – 6.715.000,
- 2024 r. – 6.632.000,
- 2025 r. – 6.536.000,
- 2026 r. – 6.431.000,
- 2027 r. – 6.308.000,
- 2028 r. – 6.186.000,
- 2029 r. – 6.075.000,
- 2030 r. – 5.971.000,
- 2031 r. – 5.876.000,

³⁾ Zgodnie z umową zawartą z Poczta Polska S.A. w dniu 18 września 2017 r., wybraną jako wykonawca w wyniku zakończenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego znak TZ/271/50/16.

⁴⁾ Zgodnie z umową zawartą z PKO BP S.A. w dniu 19 lipca 2019 r., wybraną jako wykonawca w wyniku zakończenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego znak TZ/271/46/18.

⁵⁾ Wg szacunków ZUS.

– 2032 r. – 5.783.000,

roczne koszty przelewów bankowych wynosiłyby odpowiednio jedynie⁶⁾:

– 2022 r. – 2.211.260 zł,

– 2023 r. – 3.725.577 zł,

– 2024 r. – 3.679.339 zł,

– 2025 r. – 3.626.135 zł,

– 2026 r. – 3.568.334 zł,

– 2027 r. – 3.499.597 zł,

– 2028 r. – 3.432.048 zł,

– 2029 r. – 3.370.802 zł,

– 2030 r. – 3.312.864 zł,

– 2031 r. – 3.260.371 zł,

– 2032 r. – 3.208.544 zł.

Jednocześnie należy podkreślić, że wśród osób otrzymujących świadczenia na rzecz dzieci (świadczenia rodzinne, świadczenie wychowawcze z programu „Rodzina 500+” oraz świadczenie dobry start w poprzednich edycjach programu) jedynie w zakresie niespełna 2% osób uprawnionych wypłata odbywa się w innej formie niż na rachunek bankowy, czyli absolutnie marginalna liczba osób nie podaje rachunku bankowego do wypłaty.

Proponowane rozwiązanie również dla ww. marginalnej grupy osób nie pociąga za sobą dodatkowych kosztów po ich stronie, gdyż ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych zakłada dostęp do podstawowego rachunku płatniczego, prowadzonego nieodpłatnie (art. 59ie ust. 1 ustawy) i w walucie polskiej (art. 59id ustawy). Zgodnie z powyższymi regulacjami, dostawcy usług płatniczych tacy jak: banki, oddziały banków zagranicznych, instytucje kredytowe oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe – o ile w ramach swojej działalności oferują usługi związane z prowadzeniem rachunków płatniczych dla konsumentów – mają obowiązek oferowania podstawowego rachunku płatniczego konsumentom, którzy nie mają żadnego innego rachunku płatniczego w złotych na terytorium Polski. Posiadacz podstawowego rachunku płatniczego może:

– dokonywać wpłat środków pieniężnych na rachunek,

– dokonywać wypłat gotówki z rachunku w bankomacie (zarówno na terenie Polski, jak i na terenie innych krajów) lub placówce bankowej, lub przy użyciu terminala

⁶⁾ Wg szacunków ZUS.

płatniczego (jeżeli konsument wyrazi wolę zawarcia umowy również w zakresie usługi umożliwiającej takie wypłaty),

- wykonywać transakcje płatnicze.

Należy podkreślić, że rachunek jest prowadzony nieodpłatnie, tzn. konsument nie zapłaci za:

- otwarcie oraz prowadzenie rachunku,
- wydanie karty płatniczej i jej obsługę,
- operacje w bankomatach i wpłatomatach należących do banku (liczba transakcji nielimitowana),
- 5 transakcji płatniczych zleconych przez konsumenta w miesiącu (tzn. zleceń stałych, przelewów, poleceń zapłaty),
- 5 wypłat gotówki z bankomatów obcego dostawcy (czyli innego banku lub sieci).

Ponadto należy zauważyć, że funkcjonują już formy wsparcia o powszechnym charakterze, realizowane wyłącznie w formie bezgotówkowej – w 2020 r. ZUS bezproblemowo i bez zarzutów ze strony beneficjentów efektywnie zrealizował wypłacane tylko na rachunki bankowe dodatki solidarnościowe na podstawie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dodatku solidarnościowym przyznawanym w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom COVID-19.

Jednocześnie należy wskazać, że nawet w przypadku terenów wiejskich, na których wydaje się, że najtrudniej jest korzystać z usług bankowych, korzystanie z tych rachunków jest powszechne, gdyż od wielu lat jest to jedyna możliwa droga otrzymywania i rozliczania różnego rodzaju płatności z unijnych programów dla rolników.

6. Koszty obsługi świadczenia wychowawczego

Koszty obsługi świadczenia wychowawczego są określone ustawowo jako procent od kwoty wypłaconych świadczeń. Ustawa Zmieniająca przewiduje określenie kosztów obsługi jako 0,1% kwoty przeznaczonej na wypłatę świadczeń wychowawczych, co będzie stanowić wielokrotną oszczędność względem dotychczasowych regulacji. Łączne koszty obsługi świadczenia wychowawczego w latach 2016–2020, czyli od początku funkcjonowania programu „Rodzina 500+”, wyniosły ok. 1,6 mld zł (przy kwocie wypłaconych świadczeń przekraczającej 134 mld zł), w tym:

- 2016 r. – 2,0% kwoty wypłaconych świadczeń, ok. 255 mln zł,
- 2017 r. – 1,5% kwoty wypłaconych świadczeń, ok. 330 mln zł,
- 2018 r. – 1,5% kwoty wypłaconych świadczeń, ok. 331 mln zł,

- 2019 r. – od stycznia do czerwca: 1,5%, od lipca do grudnia: 1,2% kwoty wypłaconych świadczeń, ok. 387 mln zł,
- 2020 r. – 0,85% kwoty wypłaconych świadczeń, ok. 330 mln zł.

Proponowana zmiana podmiotu prowadzącego postępowanie w sprawie świadczenia wychowawczego oraz formy jego wypłaty (wyłącznie na rachunek bankowy) spowoduje znaczącą redukcję kosztów obsługi. Przy założeniu, że obsługa będzie odbywała się w ramach posiadanych zasobów osobowych i lokalowych ZUS, z zachowaniem obecnej wysokości funduszu wynagrodzeń, jedynymi ponoszonymi kosztami będą zatem koszty przelewów bankowych oraz koszty budowy (jednorazowo) i utrzymania systemów IT (cyklicznie). W okresie 2022–2032 łączne szacowane koszty obsługi wyniosłyby ok. 457 mln zł, przy ok. 3,6 mld zł w obecnych warunkach, co oznacza oszczędności dla budżetu państwa na poziomie ok. 3,1 mld zł.

7. Zmiana konstrukcji prawnej świadczenia wychowawczego oraz instytucji przyznającej to świadczenie w świetle prawa Unii Europejskiej o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

W aktualnym stanie prawnym, wynikającym z zastosowania Ustawy 500+ oraz przepisów rozporządzenia UE nr 883/2004⁷⁾ i rozporządzenia UE nr 987/2009, świadczenie wychowawcze jest traktowane jako świadczenie rodzinne w rozumieniu prawa Unii Europejskiej i objęte zakresem przedmiotowym koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w celu ochrony praw osób migrujących w obrębie Unii Europejskiej. Wynika stąd konieczność stosowania regulacji unijnych, które przewidują określony sposób ustalania prawa, wysokości i wypłaty takich świadczeń, w ramach procedur międzynarodowych postępowań realizowanych przez polskie instytucje właściwe we współpracy z instytucjami zagranicznymi z obszaru świadczeń rodzinnych. Przy wprowadzaniu ustawy uwzględniono ówczesny dorobek prawny w zakresie instytucji prawa Unii Europejskiej i kwalifikację prawną świadczenia wychowawczego na gruncie unijnych przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Doświadczenia ze stosowania tych regulacji oraz dorobek orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) stanowi podstawę do aktualnego przeglądu konstrukcji prawnej świadczenia wychowawczego w kontekście prawa unijnego. W wyniku tej analizy jest proponowane wprowadzenie do ustawy regulacji przewidującej

⁷⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 166 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 72, z późn. zm.).

wypłacanie świadczenia wychowawczego w sytuacji, w której w wyniku zastosowania przepisu art. 68 rozporządzenia nr 883/2004 polskie ustawodawstwo nie jest ustawodawstwem pierwszej kompetencji, w wysokości świadczenia w gwarantowanej kwocie świadczenia wynikającej z polskiej ustawy. W ten sposób polski system świadczeń rodzinnych zagwarantuje świadczenia dla wszystkich rodzin, w tym również pracowników migrujących, na jednakowym poziomie, powyżej minimalnego standardu wynikającego ze stosowania rozporządzeń z zakresu koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Będzie to sprzyjać poprawie sytuacji materialnej rodzin. Przyjęcie tej konstrukcji prawnej w istotny sposób przyspieszy również przyznawanie świadczeń dla rodzin osób migrujących, z uwagi na uniknięcie długotrwałych i pracochłonnych postępowań wyjaśniających prowadzonych w dotychczasowym stanie prawnym we współpracy z zagranicznymi instytucjami przez polskie instytucje właściwe, których celem było ustalenie prawa i wysokości świadczeń wychowawczych, w przypadku pracy lub zamieszkiwania za granicą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Konfederacji Szwajcarskiej. W pierwszym rzędzie warto wskazać, że rozporządzenie nr 883/2004, jak i wykonawcze rozporządzenie nr 987/2009, jest wtórnym prawem unijnym, którego celem jest stworzenie prawnych ram gwarantujących, że osoby korzystające z traktatowej swobody przemieszczania się w ramach Unii Europejskiej, w zakresie przysługujących im praw i obowiązków, będą traktowane w świetle przepisów prawa krajowego (wewnętrznego) tak samo jak osoby, które z tej swobody nie korzystają.

W związku z tym, zgodnie z ustaloną linią orzecniczą TSUE, osoby takie nie mogą stracić uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego ani otrzymywać świadczeń w niższej wysokości tylko dlatego, że korzystają z prawa do swobodnego przepływu. **Tym samym zadaniem/celem regulacji zawartych w przepisach prawa wtórnego jest zagwarantowanie, że osoby korzystające ze swobody przemieszczania się nie będą traktowane gorzej niż osoby niekorzystające z tej swobody.**

Z powyższego można wysnuć wniosek, że przepisy rozporządzenia UE nr 883/2004 wprowadzające koordynację (a nie, jak to w wielu orzeczeniach podkreślał TSUE – harmonizację) autonomicznych ustawodawstw poszczególnych państw członkowskich zawierają normy kolizyjne, które gwarantują **minimalny zakres uprawnień przysługujących osobom przemieszczającym się w ramach Unii Europejskiej.**

Zgodnie z art. 68 ust. 2 rozporządzenia UE nr 883/2004, w przypadku zbiegu uprawnień, świadczenia rodzinne są udzielane zgodnie z ustawodawstwem wyznaczonym jako mające pierwszeństwo na podstawie przepisów ust. 1. Uprawnienia do świadczeń rodzinnych z tytułu innych kolidujących ustawodawstw są zawieszane do kwoty przewidzianej przez pierwsze ustawodawstwo i, w odpowiednim przypadku, jest określany dodatek dyferencyjny dla sumy, która przekracza tę kwotę. Jednakże taki dodatek dyferencyjny nie musi być przewidziany dla dzieci zamieszkujących w innym państwie członkowskim, kiedy uprawnienie do przedmiotowego świadczenia wynika wyłącznie z miejsca zamieszkania.

W ten sposób prawodawca unijny zagwarantował, że w sytuacji, w której osoba korzysta ze swobody przemieszczania się i w ramach tej swobody np. podejmuje działalność zawodową w innym państwie członkowskim niż państwo zamieszkania jej i jej dzieci, uzyskane przez nią na te dzieci świadczenie rodzinne będzie wynosić nie mniej niż w sytuacji, gdyby tę działalność wykonywała w państwie zamieszkania, czyli tak, jakby znajdowała się w sytuacji, w której nie korzystałaby ze swobody przemieszczania się. Z drugiej strony art. 68 ust. 2 nakłada na państwo, zgodnie z ustawodawstwem którego są wypłacane świadczenia rodzinne, obowiązek wypłaty dodatku dyferencyjnego, mimo że nie jest to przecież państwo, którego ustawodawstwo zostało wyznaczone jako mające pierwszeństwo zgodnie z art. 68 ust. 1 rozporządzenia. Celem tego przepisu jest ustanowienie minimalnej ochrony w postaci gwarancji, że osoba przemieszczająca się w ramach Unii Europejskiej nie będzie w zakresie uprawnień do świadczeń rodzinnych traktowana gorzej niż osoba, która nie korzysta z możliwości przemieszczania się w ten sposób, że w wyniku korzystania z tej swobody uzyskałaby świadczenie rodzinne w niższej kwocie niż osoba nieprzemieszczająca się w ramach Unii Europejskiej.

Odpowiedź, czy przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w tym powołane wyżej postanowienia art. 67 i art. 68 rozporządzenia nr 883/2004, stoją na przeszkodzie, aby państwo, którego ustawodawstwo nie ma pierwszeństwa w wypłacie świadczenia rodzinnego, a świadczenie to było wypłacane zgodnie z ustawodawstwem innego państwa, mogło mimo to wypłacać to świadczenie w pełnej wysokości, czyli nie ograniczając się jedynie do wypłaty dodatku dyferencyjnego, została zawarta w orzeczeniach TSUE.

Z ustalonej linii orzeczniczej TSUE wynika, że wykładnia przepisów prawa wtórnego z zakresu koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, z której wynikałoby, że

przepisy o koordynacji zakazują państwu członkowskiemu przyznania osobie objętej przepisami o koordynacji ochrony przewidzianej w przepisach prawa krajowego szerszej niż ta, która została zagwarantowana na podstawie przepisów o koordynacji, **byłaby sprzeczna z postanowieniami Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.**

Stanowisko TSUE jest rozwijane w kierunku zapewnienia osobom migrującym największej korzyści w zakresie uprawnień do świadczeń spośród oferowanych przez system rozporządzenia unijnego i przez ustawodawstwo krajowe⁸⁾.

I tak, w orzeczeniu **C-69/79 ws. Jordens-Vosters** TSUE orzekł m.in., że „dokonanie takiej wykładni rozporządzenia nr 1408/71, zgodnie z którą stoi ono na przeszkodzie wydaniu przepisów krajowych przyznających pracownikowi dalej idącą ochronę niż ta, która wynika ze stosowania rozporządzenia, oznaczałoby wyjście poza zakres tego celu, a także przekroczenie granic celu i zakresu art. 42 WE”. Trybunał stwierdził w tym przypadku, że dokonanie wykładni art. 19 rozporządzenia w taki sposób, że zabraniałby on właściwej jednostce przyznania pracownikowi bardziej korzystnych świadczeń ubezpieczeniowych niż te, które jest ona zobowiązana mu zapewnić na mocy prawodawstwa wspólnotowego, jeśli przepisy krajowe, które wspomniana jednostka stosuje, zezwalają jej na przyznanie w szczególnych okolicznościach takiego uzupełnienia ochrony ubezpieczeniowej na rzecz wspomnianych ubezpieczonych, zaprzeczałoby literze i duchowi tego artykułu. Podobny wniosek można wysnuć na podstawie analizy też zawartych w orzeczeniu **C-352/06 ws. Bosmann.**

W wyroku z dnia 16 września 2009 r. w sprawie von Chamier-Glisczinski sygn. C-208/07 Trybunał stwierdził, że interpretowanie rozporządzenia nr 1408/71 w taki sposób, że zakazuje ono państwom członkowskim przyznania pracownikom i członkom ich rodziny dalej idącej ochrony socjalnej niż ta, która wynika ze stosowania omawianego rozporządzenia, prowadziłoby zarówno do wykroczenia poza cele rozporządzenia, jak i cele i zakres art. 48 TFUE. Wyrok Chamier-Glisczinski wyciąg: „W istocie dokonanie wykładni rozporządzenia nr 1408/71 w taki sposób, że zakazuje ono państwom członkowskim przyznania pracownikom i członkom ich rodziny dalej idącej ochrony socjalnej niż ta, która wynika ze stosowania omawianego rozporządzenia, prowadziłoby zarówno do wykroczenia poza cele rozporządzenia, jak i cele i zakres art. 42 WE (zob. podobne wyroki: z dnia 10 stycznia 1980 r. w sprawie 69/79 Jordens-Vosters, Rec. s. 75,

⁸⁾ Patrz w tym zakresie: A. Szybkie, Zasada największej korzyści w procesach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, *Polityka Społeczna* nr 7 z 2014 r.

pkt 11, z dnia 5 lipca 1988 r. w sprawie 21/87 Borowitz, Rec. s. 3715, pkt 24, a także z dnia 20 maja 2008 r. w sprawie C-352/06 Bosmann, Zb.Orz. s. I-3827, pkt 27–29, 33).”.

W wyroku C-611/10 Hudziński i Wawrzyniak TSUE orzekł, że celem rozporządzenia 1408/71 jest przyczynienie się do polepszenia poziomu życia i warunków zatrudnienia pracowników migrujących. Przypomniął, że interpretowanie rozporządzenia nr 1408/71 w taki sposób, że zakazuje ono państwom członkowskim przyznania pracownikom i członkom ich rodziny dalej idącej ochrony socjalnej niż ta, która wynika ze stosowania omawianego rozporządzenia, prowadziłyby zarówno do wykroczenia poza cele rozporządzenia, jak i cele i zakres art. 48 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Trybunał wyjaśnił, że „regulacje Unii w obszarze koordynacji krajowych systemów prawnych w zakresie zabezpieczenia społecznego, biorąc pod uwagę w szczególności cele przyświecające tym regulacjom, nie mogą bowiem, poza wyraźnym wyjątkiem zgodnym z tymi celami, być stosowane w taki sposób, by pracownik migrujący lub osoby z jego tytułu uprawnione, były pozbawione prawa do świadczeń przyznawanych wyłącznie na podstawie przepisów prawa państwa członkowskiego. Mając na uwadze powyższe rozważania, należy stwierdzić, że nie można wykluczyć przyjęcia wykładni art. 14 pkt 1 lit. a) i art. 14a pkt 1 lit. a) rozporządzenia nr 1408/71, zgodnie z którą państwo członkowskie może przyznać świadczenia rodzinne w takiej sytuacji jak rozpatrywana przez sąd krajowy, w której pracownik migrujący ani nie utracił uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego, ani nie otrzymywał świadczeń w niższej wysokości w związku z tym, że skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przepływu, ponieważ zachował prawo do świadczeń rodzinnych o tym samym charakterze we właściwym państwie członkowskim, **dlatego że taka wykładnia może przyczynić się do polepszenia poziomu życia i warunków zatrudnienia pracowników migrujących poprzez przyznanie im dalej idącej ochrony socjalnej niż ta, która wynika ze stosowania wspomnianego rozporządzenia, i w ten sposób przyczynia się do realizacji celu tych przepisów polegającego na ułatwieniu swobodnego przepływu pracowników.**”.

Mając na względzie powyższe orzecznictwo TSUE stanowiące istotny dorobek prawny Unii Europejskiej, można w pełni potwierdzić, że ustawodawstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, które nie ma pierwszeństwa w zakresie przyznawania i wypłacania świadczeń rodzinnych, a które przewiduje wypłatę tego świadczenia w pełnej (gwarantowanej) wysokości, w sytuacji, w której przepisy rozporządzenia

nr 883/2004 nakładają obowiązek wypłaty jedynie dodatku dyferencyjnego, nie stoją w sprzeczności z postanowieniami art. 68 ust. 2 tego rozporządzenia czy art. 10 rozporządzenia nr 987/2009, a co więcej są one zgodne z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i celem rozporządzenia, w pełni realizując aksjologię prawa Unii Europejskiej.

To oznacza, że nie ma przeszkód w zapewnieniu przez Rzeczpospolitą Polską dalej idącej ochrony socjalnej niż wynikająca z rozporządzenia nr 883/2004.

W związku z projektowaną zmianą zwiększeniu ulegną wydatki na świadczenia wychowawcze, jednak wzrost ten jest przewidywany na poziomie dużo poniżej 1% wydatków rocznych na świadczenia wychowawcze. Potencjalna skala rodzin migrujących, które skorzystają ze zmienionej regulacji, od dnia 1 czerwca 2022 r. rocznie mieści się w przedziale do 100 tys. świadczeń. Zgodnie z szacunkami w ok. 60–70% spraw pierwszeństwo do wypłaty świadczenia wychowawczego leży po stronie Polski i wypłata następuje w pełnej wysokości. Sytuacja może ulegać zmianie w trakcie trwania okresu świadczeniowego. Założono zatem, że w ok. 25% spraw świadczenie wychowawcze nie jest wypłacane, a jest wypłacany jedynie dodatek dyferencyjny – szacunkowo w 5% spraw. Szacowany wzrost wydatków na świadczenia wychowawcze związany z proponowanymi zmianami wyniesie ok. 636 mln zł w okresie 2022–2032.

Z uwagi na zmianę charakteru prawa do świadczenia wychowawczego na gruncie prawa Unii Europejskiej, w celu uniknięcia sytuacji różnicujących część świadczeniobiorców w trakcie okresu pobierania świadczenia, proponuje się wprowadzenie tych merytorycznych (materialnoprawnych) rozwiązań prawnych od okresu zasiłkowego zaczynającego się od dnia 1 czerwca 2022 r.

Z uwagi na konieczność zachowania jednolitych przepisów dotyczących przyznawania świadczeń w jednym okresie zasiłkowym oraz konieczność dokonywania rozliczeń nakładających się okresów zasiłkowych z państw Unii Europejskiej jest niezbędne zachowanie okresu przejściowego na przejście zadania w tym zakresie, tj.:

- 1) wprowadzenie przepisów dotyczących świadczenia wychowawczego w wysokości gwarantowanej od nowego okresu zasiłkowego, tj. od dnia 1 czerwca 2022 r.;
- 2) pozostawienie wypłaty już płynących świadczeń podlegających koordynacji przyznanych do końca okresu zasiłkowego kończącego się dnia 31 maja 2022 r. w dotychczasowych organach właściwych (i obsługi przez wojewodów nowych wniosków podlegających unijnej koordynacji w okresie od stycznia do maja 2022 r.).

W związku z tą zmianą oraz w związku z udziałem Rzeczypospolitej Polskiej w unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego zmianie ulegnie instytucjonalna obsługa spraw o świadczenia wychowawcze podlegających regulacjom prawa Unii Europejskiej.

W obecnym stanie prawnym organem rozstrzygającym w postępowaniach oraz pełniącym funkcję instytucji właściwej w rozumieniu rozporządzenia nr 883/2004 jest wojewoda.

Po proponowanej zmianie funkcję organu właściwego do dokonywania rozstrzygnięć w sprawie prawa do świadczenia wychowawczego (oraz do dokonywania jego wypłaty) będzie ZUS, natomiast funkcja instytucji właściwej w rozumieniu prawa Unii Europejskiej będzie dzielona między:

- wojewodę – w zakresie prowadzenia postępowań międzynarodowych we współpracy z zagranicznymi instytucjami w zakresie wnioskowania i pozyskiwania zagranicznych zasiłków rodzinnych dla rodzin oraz nadal w zakresie (nieobjętym ustawą zmienianą) świadczeń rodzinnych, wynikających z przepisów odrębnych; dla realizacji tych zadań nadal minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego będzie prowadził punkt kontaktowy dla celów elektronicznej wymiany informacji o zabezpieczeniu społecznym, realizując obowiązki wynikające dla Rzeczypospolitej Polskiej z udziału RP w Unii Europejskiej; wojewoda będzie również przekazywać, zgodnie z właściwością, wnioski o świadczenia wychowawcze zgłoszone przez uprawnionych za pośrednictwem instytucji zagranicznych i otrzymane przez wojewodów w związku z udziałem w systemie elektronicznej wymiany danych; wojewoda będzie również wykonywać szereg innych zadań w tym zakresie, m.in. związanych z rozliczeniami z instytucjami zagranicznymi; przejściowe rozwiązanie przewiduje realizację zadań przez wojewodów na podstawie ustawy w dotychczasowym brzmieniu, czyli wojewodowie będą również rozstrzygać postępowania na podstawie wniosków zgłoszonych na gruncie stanu prawnego sprzed dnia 1 czerwca 2022 r.;
- ZUS – w zakresie rozstrzygnięć w postępowaniach dotyczących świadczenia wychowawczego toczących się na gruncie ustawy podlegających koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, od okresu świadczeniowego zaczynającego się dnia 1 czerwca 2022 r.

W związku z tym projekt zawiera regulacje określające zasady współpracy między powyższymi organami. Biorąc pod uwagę proponowaną zmianę wprowadzenia modelu mieszanego, tj.: ZUS przyznaje świadczenie wychowawcze podlegające koordynacji, prowadzi postępowania krajowe i wypłaca świadczenia, natomiast wojewoda prowadzi postępowanie międzynarodowe w zakresie świadczenia wychowawczego z instytucjami zagranicznymi oraz w zakresie pozyskiwania świadczeń przysługujących klientowi z innych państw Unii Europejskiej, zostanie osiągnięte istotne usprawnienie obecnego postępowania w sprawach świadczenia wychowawczego dla rodzin osób migrujących, przez:

- składanie wniosku o świadczenie wychowawcze podlegające koordynacji wyłącznie w formie elektronicznej,
- znaczące skrócenie oczekiwania przez tę grupę klientów na przyznanie świadczenia wychowawczego,
- dalsze utrzymanie jednego organu (województwa), który realizowałby w Polsce zadania instytucji właściwej w rozumieniu przepisów rozporządzeń unijnych w zakresie wszystkich świadczeń rodzinnych, w tym obsługiwałby wymianę danych z instytucjami zagranicznymi w ramach dedykowanego systemu EESSI w zakresie całości świadczeń rodzinnych; nie zburzy to więc unijnego systemu instytucjonalnego współpracy oraz unijnego systemu rozliczeń międzynarodowych realizowanych na podstawie rozporządzenia UE nr 883/2004,
- częściowe zautomatyzowanie procesu przyznawania świadczenia wychowawczego podlegającego koordynacji unijnej,
- ustalenie optymalnych zasad współpracy między ZUS i wojewodami w zakresie pozyskiwania informacji niezbędnych dla celów prowadzenia postępowania międzynarodowego na gruncie przepisów rozporządzeń unijnych.

8. Zmiana formy kontaktu świadczeniobiorcy z organem przyznającym i wypłacającym świadczenie wychowawcze

Należy zauważyć, że w związku z rozwiązaniami proponowanymi w Ustawie Zmieniającej, przewidującymi zmianę kanału komunikacji osób składających wnioski o świadczenie wychowawcze, jak i pobierających to świadczenie, na kanał elektroniczny, tj. przez Platformę Usług Elektronicznych, ograniczeniu ulegną pewne niedogodności dla wnioskujących. W szczególności:

- składanie i wysyłanie dokumentacji papierowej, szczególnie w sytuacji pandemii COVID-19, stanowi częstokroć problem i sytuację potencjalnie narażającą na zakażenie; z kolei wysyłka wniosku listem jest związana z kosztami pocztowymi oraz koniecznością nadania listu w placówkach pocztowych; proponowany kanał komunikacyjny likwiduje te niedogodności,
- dalsza komunikacja z organem w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego, jak i weryfikacji prawa do wcześniej przyznanego świadczenia, w szczególności w związku ze zmianą sytuacji rodzinnej, również odbywać się będzie w formie elektronicznej; tym samym świadczeniobiorca chcący dostarczyć kopię dokumentu czy poinformować ZUS o istotnych zmianach mających wpływ na prawo do świadczenia wychowawczego będzie mógł w łatwy i wygodny sposób, bez wychodzenia z domu, przekazać skany odpowiednich dokumentów czy informacje dla organu do podjęcia działań związanych z weryfikacją prawa do świadczenia,
- organ, jakim będzie ZUS, będzie również umieszczał korespondencję dla wnioskodawców i świadczeniobiorców na Platformie Usług Elektronicznych, co również ogranicza niedogodności związane obecnie m.in. z koniecznością korespondowania pocztowego, czasu dostarczania przesyłek i ewentualnych ograniczeń w doręczeniach związanych z sytuacją epidemiczną.

9. Skrócenie okresu, za który dochodzi się zwrotu nienależnie pobranych świadczeń

Przeniesienie zadania obsługi świadczenia wychowawczego do ZUS oznacza przeniesienie jego obsługi z ok. 2500 jednostek samorządowych do jednej instytucji, posiadającej zcentralizowaną obsługę świadczeniobiorców i bazę danych. Obsługa świadczenia w systemie teleinformatycznym ZUS, jak również połączenia z rejestrami i bazami prowadzonymi przez ZUS oraz przez podmioty zewnętrzne umożliwi zwiększenie kontroli nad prawidłowością przyznania prawa do świadczenia wychowawczego.

W związku z tym obowiązujący, tak długi 10-letni okres na zidentyfikowanie nienależnie pobranych świadczeń nie wydaje się mieć uzasadnienia. Można więc ograniczyć ten okres dla świadczeń bieżąco wypłacanych przez ZUS do 2 lat. Zwiększy to również pewność i poprawi sytuację prawną osób uprawnionych. ZUS zastosuje mechanizmy umożliwiające poprawę wychwytywania przypadków nienależnie pobranych świadczeń przez mechanizmy automatycznej weryfikacji wniosków i spraw. ZUS posiada w tym

zakresie doświadczenia w obszarze świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych, a mechanizmy weryfikacji wniosków w oparciu m.in. o rejestry publiczne i jednolitą bazę danych ograniczają w istotnym stopniu ryzyka nadpłatowe.

10. Wyłączenie stosowania prawa zamówień publicznych

W obliczu nieustępnego zagrożenia epidemicznego i wynikającego z niego gwałtownego wzrostu ryzyka zakażenia wirusem SARS-CoV-2 jest kluczowe jak najszybsze eliminowanie wszelkich kanałów potencjalnej transmisji choroby. Niewątpliwie jedną z takich możliwości, i to o największym stopniu zagrożenia, jest bezpośredni kontakt. Rozwiązania przewidziane w Ustawie Zmieniającej eliminują konieczność osobistego załatwiania spraw, wyłączając rozwiązania w postaci osobistego składania wniosków o świadczenie wychowawcze lub jego wypłaty w formie pieniężnej (a także, na co warto zwrócić uwagę, również przekazywania dokumentów i środków pieniężnych w formie materialnej). Oznacza to przede wszystkim wyłączenia tysięcy regularnych kontaktów w skali miesiąca między uprawnionymi a przedstawicielami organów właściwych, ustalających i wypłacających świadczenie wychowawcze.

Mając świadomość ciągłego braku pełnej wiedzy o charakterze zagrożenia, jakim jest COVID-19, niezidentyfikowane ryzyko ewentualnych nawrotów (tzw. „fal”) gwałtownych przyrostów zachorowań, kluczowe dla bezpieczeństwa obywateli jest niezwłoczne implementowanie proponowanego rozwiązania. Dlatego też, determinując datę wejścia w życie Ustawy Zmieniającej, należy także uwzględnić konieczność wdrożenia projektowanych rozwiązań przez ZUS w bardzo krótkim terminie, wyłączającym czasowo możliwość stosowania przepisów prawa zamówień publicznych, w tym także rozwiązań tak elastycznych, jakimi są zamówienie z wolnej ręki czy też negocjacje bez ogłoszenia.

11. Przepisy przejściowe i intertemporalne

Wejście w życie przepisów Ustawy Zmieniającej, co do zasady, ma nastąpić z dniem 1 stycznia 2022 r. W związku z koniecznością odpowiednio wcześniejszego przygotowania rozwiązań i narzędzi informatycznych oraz organizacyjnych przez ZUS część regulacji wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia Ustawy Zmieniającej.

Przewiduje się, że ZUS będzie właściwy w zakresie rozpatrzenia wniosków o świadczenie wychowawcze składanych od dnia 1 stycznia 2022 r. i od tej daty ZUS będzie prowadził postępowania i rozstrzygał co do istoty. W związku z tym

wprowadzono regulacje przejściowe dotyczące spraw sprzed dnia 1 stycznia 2022 r. Przewiduje się, że sprawy dotyczące prawa do świadczenia wychowawczego i dodatku wychowawczego za okresy sprzed dnia 1 stycznia 2022 r. nadal będą realizowane, do zakończenia postępowania, przez dotychczasowe organy. Organy te będą również kontynuować wypłacanie świadczeń wychowawczych i dodatków wychowawczych przyznanych przed dniem 1 stycznia 2022 r. do końca okresu, na jaki zostały przyznane, tj. do dnia 31 maja 2022 r.

Jednocześnie od dnia 1 stycznia 2022 r. ZUS będzie przyznawał świadczenie w tzw. nowych sprawach i wypłacał na bieżąco przyznawane przez siebie świadczenia wychowawcze oraz będzie od dnia 1 lutego 2022 r. przyjmował wnioski na kolejny okres rozpoczynający się dnia 1 czerwca 2022 r. (na okres 1 czerwca 2022 r. – 31 maja 2023 r.). W zakresie regulacji dotyczących świadczeń wychowawczych przysługujących z zastosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego przewiduje się ich wejście w życie począwszy od świadczeń należnych za kolejny okres (tzw. świadczeniowy), rozpoczynający się dnia 1 czerwca 2022 r. Do dnia 31 maja 2022 r. obsługą świadczeń wychowawczych podlegających koordynacji będzie zajmować się wojewoda (rozstrzygnięcia merytoryczne), a organy właściwe będą te świadczenia nadal wypłacać, do zakończenia okresu, na jaki zostały przyznane.

Skutki planowanych operacji przetwarzania dla ochrony danych osobowych

W celu ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego wnioskodawca będzie obowiązany do podania w szczególności następujących informacji: imienia, nazwiska, daty urodzenia, adresu miejsca zamieszkania, stanu cywilnego, obywatelstwa, numeru PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numeru i serii dokumentu potwierdzającego tożsamość, adresu poczty elektronicznej, numeru telefonu oraz informacji, czy osoba występująca o przyznanie świadczenia wychowawczego lub członek rodziny wykonuje pracę najemną lub pracę na własny rachunek w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Konfederacji Szwajcarskiej, numeru rachunku płatniczego w kraju lub numeru wydanego w kraju instrumentu płatniczego w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. W przypadku osób występujących o przyznanie świadczenia wychowawczego, które wykonują lub członek ich rodziny wykonuje pracę najemną lub pracę na własny rachunek w państwie członkowskim Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego lub Konfederacji Szwajcarskiej, będzie należało podać także

zagraniczny numer identyfikacyjny służący do identyfikacji ludności, państwo pobytu, okres pobytu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, adres miejsca zamieszkania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, nazwę i adres pracodawcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, miejsce prowadzenia działalności gospodarczej poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Wnioskodawca będzie obowiązany także do podania danych dzieci, na które się ubiega o przyznanie świadczenia wychowawczego, w tym: imienia, nazwiska, daty urodzenia, stanu cywilnego, obywatelstwa, numeru PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numeru i serii dokumentu potwierdzającego tożsamość oraz, w przypadku gdy w sprawie mają zastosowanie przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, adresu miejsca zamieszkania.

Przyjęcie takiego zakresu przetwarzania jest niezbędne do wypłaty środków osobom uprawnionym, a zakres ten jest adekwatny do celu, w którym dane te będą przetwarzane.

Wyżej wskazane dane są przetwarzane obecnie na poziomie samorządu terytorialnego. Po projektowanych zmianach dane będzie przetwarzać ZUS. Dane będą przetwarzane w celu zapewnienia polskim rodzinom wypłaty świadczenia wychowawczego.

Należy zauważyć, że większość danych ZUS już posiada w swoich systemach w związku z obsługą kont osób ubezpieczonych oraz obsługą danych osób zgłaszanych do ubezpieczenia zdrowotnego jako członkowie rodziny osób ubezpieczonych.

ZUS dysponuje – z uwagi na dotychczasowy zakres obowiązków – środkami bezpieczeństwa, które pozwolą na zapewnienie poufności i integralności danych przekazywanych przy ubieganiu się o świadczenie wychowawcze. Zasady przetwarzania danych przez ZUS są określone w ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 423, z późn. zm.).

Przyjęcie projektowanego rozwiązania pozwoli na racjonalne gospodarowanie środkami publicznymi, bowiem zakłada oszczędności dla budżetu państwa na poziomie ok. 3,1 mld zł w okresie 10 lat.

Zakłada się, że do świadczenia wychowawczego uprawnionych będzie ok. 4,3 mln rodzin z dziećmi, można zatem szacować, że przetwarzanie danych osobowych obejmie ok. 11 mln osób.

Wyżej omówione dane osobowe ZUS oraz minister właściwy do spraw rodziny będą przechowywać przez okres 2 lat od dnia zaprzestania udzielania świadczenia

wychowawczego, z wyjątkiem informacji dotyczących osób, którym świadczenie nie zostało przyznane, które przechowuje się przez okres 1 roku od dnia, w którym decyzja w sprawie świadczenia stała się ostateczna, lub od dnia pozostawienia wniosku o ustalenie prawa do świadczenia bez rozpatrzenia.

W ocenie projektodawcy regulacje zawarte w projekcie nie stanowią przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.), w związku z tym nie podlega on notyfikacji.

Problematyka regulowana w projekcie ustawy nie jest sprzeczna z przepisami prawa Unii Europejskiej. Projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, zgodnie z § 27 ust. 4 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.).

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów, oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248). W trybie art. 7 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa żaden z podmiotów nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem.

Rozwiązania zaproponowane w projekcie ustawy nie stwarzają zagrożeń korupcyjnych.

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Podsekretarz Stanu Barbara Socha</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Olgierd Podgórski Dyrektor Departamentu Polityki Rodzinnej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, tel. 22 4611570</p>	<p>Data sporządzenia 27 sierpnia 2021 r.</p> <p>Źródło Inicjatywa własna</p> <p>Nr w Wykazie prac UD220</p>
--	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Obowiązująca ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407, z późn. zm.) wprowadziła do polskiego systemu prawnego nowe świadczenie – świadczenie wychowawcze, zwane powszechnie programem „Rodzina 500+” lub „500+”. Spotkało się ono z nadzwyczaj pozytywnym odbiorem, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że program „Rodzina 500+” jest adresowany do szerokiego kręgu uprawnionych. Świadczenie to w wielu przypadkach jest kluczowym, zwłaszcza dla rodzin wielodzietnych, dla zapewnienia niezbędnej pomocy finansowej w wychowywaniu dzieci.

Obecnie z programu „Rodzina 500+” korzysta ponad 6,5 mln dzieci. Od momentu uruchomienia na program wydatkowano ponad 134 mld zł (stan na grudzień 2020 r.). Łączne koszty obsługi świadczenia 500+ w latach 2016–2020, czyli od początku funkcjonowania programu, wyniosły przeszło 1,6 mld zł.

Mając na względzie ogromną skalę programu oraz ponoszone na niego nakłady finansowe, jest zasadnym weryfikacja i optymalizacja procesu przyznawania i obsługi świadczenia 500+. W obecnym kształcie programu obsługą spraw związanych ze świadczeniem wychowawczym zajmują się jednostki samorządu terytorialnego, tj. wójt, burmistrz lub prezydent miasta, a w sprawach wymagających decyzji i rozstrzygnięć związanych z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego instytucją właściwą jest wojewoda. Ustawa dopuszcza możliwość składania wniosków w różnych formach, m.in. w formie papierowej, a wypłata świadczenia może następować w formie przekazu pocztowego, wypłaty gotówkowej lub przekazu bankowego.

Proponowana zmiana eliminuje mankamenty wynikające z obecnego procesu obsługi świadczeń 500+. Zakłada się zmianę jednostki obsługującej program „Rodzina 500+” na Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji dysponującej odpowiednimi zasobami oraz systemami informatycznymi, a tym samym będącej w stanie sprawnie i efektywnie obsługiwać świadczenia 500+. Zakłada się ponadto wykorzystanie wyłącznie elektronicznych kanałów składania wniosków (w 2018 r. procent wniosków złożonych elektronicznie wynosił 32,3%, w 2019 r. – 65,8%, zaś w pierwszych czterech miesiącach 2021 r. – 84%) i wypłatę świadczeń jedynie w formie bezgotówkowej (wśród osób otrzymujących świadczenia na rzecz dzieci, takie jak świadczenia rodzinne, świadczenie wychowawcze czy świadczenie dobry start, jedynie w zakresie niespełna 2% osób uprawnionych wypłata odbywa się w innej formie niż na rachunek bankowy, czyli absolutnie marginalna liczba osób nie podaje rachunku bankowego do wypłaty).

Proponowane rozwiązanie ma na celu optymalizację procesu przyznawania i obsługi świadczenia, a tym samym bardzo istotną redukcję kosztów jego obsługi. Dodatkowo ogranicza ryzyko zarażenia COVID-19 przez eliminację ryzyka przenoszenia koronawirusa na dokumentach papierowych oraz środkach pieniężnych, jak i eliminację bezpośrednich kontaktów z innymi osobami przy osobistym składaniu wspomnianych wniosków.

Projektowana ustawa zakłada również modyfikację w zakresie przyznawania świadczenia wychowawczego w sprawach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, w taki sposób, że świadczenie to będzie przysługiwać w Polsce w pełnej wysokości niezależnie od ustalenia pierwszeństwa w wypłacie świadczeń w innym kraju. Rozwiązanie to dąży do zapewnienia osobom migrującym największej korzyści w zakresie uprawnień do świadczeń spośród oferowanych przez system rozporządzenia unijnego i przez ustawodawstwo krajowe.

Projektowana ustawa zakłada stopniowe przejście obsługi świadczeń przez ZUS, tj.:

- sprawy dotyczące prawa do świadczenia wychowawczego za okresy sprzed dnia 1 stycznia 2022 r. nadal będą realizowane, do zakończenia postępowania, przez dotychczasowe organy. Organy te będą również kontynuować wypłacanie świadczeń wychowawczych przyznanych przed dniem 1 stycznia 2022 r. do końca okresu, na jaki zostały przyznane, tj. do dnia 31 maja 2022 r. w okresie styczeń – maj 2022 r.,
- od dnia 1 stycznia 2022 r. ZUS będzie wypłacał na bieżąco przyznawane przez siebie świadczenia wychowawcze oraz będzie od dnia 1 lutego 2022 r. przyjmował wnioski na kolejne okresy, począwszy od okresu rozpoczynającego się dnia 1 czerwca 2022 r.,

- w zakresie spraw dotyczących świadczeń wychowawczych przysługujących z zastosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego przewiduje się ich docelowe wejście w życie począwszy od świadczeń należnych za kolejny okres, rozpoczynający się dnia 1 czerwca 2022 r. Do dnia 31 maja 2022 r. obsługą świadczeń wychowawczych podlegających koordynacji będzie zajmować się wojewoda, a organy samorządowe będą te świadczenia nadal wypłacać, do zakończenia okresu, na jaki zostały przyznane.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Proponowane rozwiązanie zakłada:

- zmianę organu właściwego w rozumieniu art. 2 pkt 11 ustawy na Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- zmianę dotychczasowej formy składania wniosku o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego przez wyłączenie formy materialnej wniosku papierowego, składanego bezpośrednio w siedzibie jednostki właściwej bądź za pośrednictwem przesyłki listowej, i pozostawienie wyłącznie możliwości składania wniosku przez systemy teleinformatyczne,
- zmianę sposobu wypłaty świadczenia wychowawczego przez odejście od wypłaty w formie gotówkowej i przekazem pocztowym na rzecz wypłaty w formie bezgotówkowej na wskazany przez wnioskodawcę numer rachunku bankowego,
- wypłatę świadczeń wychowawczych w pełnej wysokości osobom, które dotychczas były pozbawione tego świadczenia lub pobierały świadczenie w obniżonej wysokości, z uwagi na przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (szersze omówienie w uzasadnieniu do projektu),
- uregulowanie prawa do świadczeń z programu „Rodzina 500+” na dzieci umieszczone w pieczy zastępczej w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, a nie jak dotychczas w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, z późn. zm.). Zmianie nie ulegną podstawy przysługiwania świadczeń z programu „Rodzina 500+” (nie zostanie zmieniony krąg osób uprawnionych czy wysokość świadczeń). Zostanie wprowadzona wyłącznie optymalizacja procesu obsługi świadczenia (szersze omówienie w uzasadnieniu do projektu).

Koszty obsługi świadczenia wychowawczego są określone ustawowo jako procent od kwoty wypłaconych świadczeń. Proponowane określenie kosztów obsługi jako 0,1 proc. kwoty przeznaczonej na wypłatę świadczeń wychowawczych będzie stanowić wielokrotną oszczędność względem dotychczasowych regulacji.

W okresie 2022–2032 łączne szacowane koszty obsługi wyniosą ok. 457 mln zł, co oznacza oszczędności dla budżetu państwa na poziomie ok. 3,1 mld zł w okresie 10 lat.

Wzrost wydatków na świadczenia wychowawcze związany z przyznawaniem świadczeń w pełnej wysokości w ramach przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego wyniesie ok. 636 mln zł w okresie 2022–2032.

Brak jest możliwości osiągnięcia celu projektowanych zmian za pomocą innych środków niż interwencja ustawodawcza.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Niemcy

Zasiłek rodzinny (Kindergeld) jest wypłacany na dzieci do 18. roku życia, a pod warunkiem kontynuowania kształcenia nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia. Wysokość zasiłku jest zależna od liczby posiadanych dzieci. Zasiłek jest wypłacany miesięcznie, bez względu na wysokość dochodów rodziców.

Kwoty zasiłku rodzinnego w Niemczech wynoszą:

- na pierwsze oraz drugie dziecko każdorazowo – 219 euro,
- na trzecie dziecko – 225 euro,
- na każde następne dziecko – 250 euro.

Zasiłek jest wypłacany przez Kasę Rodzinną (Familienkasse) będącą częścią Federalnego Urzędu ds. Bezrobocia (Bundesagentur für Arbeit). Wnioski o świadczenie należy wydrukować, podpisać i wysłać drogą pocztową. Świadczenie jest wypłacane na rachunek bankowy wskazany we wniosku. Świadczeniobiorcy są zobowiązani informować o wszystkich zmianach, mogących wpływać na wypłatę zasiłku.

Niderlandy

Zasiłek rodzinny (Kinderbijslag) służy częściowemu pokryciu kosztów utrzymania dziecka. Przysługuje na dzieci do 18. roku życia, w niektórych przypadkach wypłata zasiłku ustaje wcześniej, np. gdy dziecko kończy naukę. Wysokość zasiłku rodzinnego i obowiązujące zasady ulegają zmianie w zależności od wieku dziecka. Zasiłek rodzinny jest wypłacany kwartalnie.

Kwoty zasiłku rodzinnego w Niderlandach wynoszą:

- wiek dziecka od 0 do 5 lat – 223,37 euro,
- wiek dziecka od 6 do 11 lat – 271,24 euro,
- wiek dziecka od 12 do 17 lat – 319,10 euro.

Zasiłek jest wypłacany przez Bank Ubezpieczeń Społecznych (Sociale Verzekeringsbank, SVB). Wnioski o świadczenie można składać w formie elektronicznej przez stronę internetową urzędu przy wykorzystaniu środka identyfikacji elektronicznej lub drogą pocztową. Świadczenie jest wypłacane na rachunek bankowy.

Luxemburg

Zasiłek rodzinny jest wypłacany na dzieci do 18. roku życia, pod warunkiem kontynuowania kształcenia do ukończenia 25. roku życia. Zasiłek jest wypłacany miesięcznie bez względu na wysokość dochodów rodziców. Wysokość zasiłku rodzinnego ulega zmianie w zależności od wieku dziecka.

Miesięczna kwota zasiłku wynosi 265 euro na dziecko i zwiększa się w zależności od wieku:

- od 6 lat: 20 euro miesięcznie,
- od 12 lat: 50 euro miesięcznie.

Za świadczenia rodzinne odpowiada tylko jedna instytucja – Narodowy Fundusz Świadczeń Rodziny (Caisse nationale des prestations familiales). Wnioski o świadczenie można składać w formie elektronicznej przez stronę internetową urzędu przy wykorzystaniu środka identyfikacji elektronicznej lub drogą pocztową. Świadczenie jest wypłacane na rachunek bankowy.

Źródła:

- www.missoc.org
- www.arbeitsagentur.de
- www.svb.nl
- cae.public.lu

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Rodziny z dziećmi	4,3 mln rodzin z dziećmi	Szacunek na podstawie danych z programu „Rodzina 500+”	Zmiana formy składania wniosku i wypłaty świadczenia.
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	1		Wypłata świadczeń, obsługa wniosków o świadczenia.
Organy właściwe gmin i powiatów	2477 gmin, 380 powiatów	Dane administracyjne	Zwolnienie z realizacji zadań związanych z obsługą Programu 500+ poza realizacją wypłaty świadczenia wychowawczego w formie rzeczowej lub w formie opłacania usług w przypadku marnotrawienia świadczenia wychowawczego lub wydatkowania go niezgodnie z celem (szczegółowe omówienie w uzasadnieniu).
Wojewodowie	16	Dane administracyjne	Pełnienie funkcji instytucji właściwej w związku z udziałem RP w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.
MRiPS (urząd obsługujący ministra właściwego do spraw rodziny oraz ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego)	1	Dane administracyjne	Nadzór nad ZUS w zakresie realizacji świadczenia wychowawczego; pełnienie funkcji władzy właściwej oraz instytucji łącznikowej w zakresie świadczenia wychowawczego w związku z udziałem RP w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz nadzór nad wojewodą w tym zakresie.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt ustawy został przesłany Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego wyraziła negatywną opinię o projekcie.

Projekt został przekazany do konsultacji z następującymi partnerami społecznymi:

- 1) na podstawie art. 19 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 263) do:
 - a) Forum Związków Zawodowych,
 - b) Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych,
 - c) NSZZ „Solidarność”;
- 2) na podstawie art. 16 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1809) do:
 - a) Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) Konfederacji Lewiatan,
 - c) Związku Rzemiosła Polskiego,
 - d) Związku Pracodawców Business Centre Club,
 - e) Związku Przedsiębiorców i Pracodawców,
 - f) Federacji Przedsiębiorców Polskich.

Opinię o projekcie wyrazili: Forum Związków Zawodowych i Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych.

Ponadto na podstawie art. 5 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2232, z późn. zm.) projekt został przesłany do Rady Dialogu Społecznego. Rada Dialogu Społecznego nie wyraziła opinii o projekcie.

Projekt został przekazany także do opinii Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Uwagi ZUS zostały uwzględnione, z wyjątkiem jednej uwagi wykraczającej poza materię przedłożenia.

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.), oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248). Termin na zgłaszanie uwag był analogiczny jak terminy ustawowe do wyrażenia opinii przez związki zawodowe i organizacje pracodawców. W trybie art. 7 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa żaden z podmiotów nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z ... r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)	
Dochody ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem	-184,7	-178,1	-198,5	-212,4	-221,7	-230,2	-238,7	-247,8	-257,1	-253,7	-249,4	-2472,3	
budżet państwa, w tym:	-184,7	-178,1	-198,5	-212,4	-221,7	-230,2	-238,7	-247,8	-257,1	-253,7	-249,4	-2472,3	
– świadczenia wychowawcze Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych	83,2	122,6	102,6	84,6	70,7	56,8	42,9	29,0	15,1	14,2	14,2	635,9	
– koszty obsługi świadczeń wychowawczych Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych	23,8	40,1	39,7	39,1	38,5	37,7	37,0	36,3	35,7	35,1	34,6	397,6	

– koszty obsługi świadczeń wychowawczych (ponoszone przez gminy) Część 85 – Budżety wojewodów	-288,5	-337,1	-337,1	-332,4	-327,2	-321	-314,9	-309,4	-304,2	-299,4	-294,6	-3465,8
– koszty obsługi świadczeń wychowawczych (ponoszone przez powiaty) Część 85 – Budżety wojewodów	-3,2	-3,7	-3,7	-3,7	-3,7	-3,7	-3,7	-3,7	-3,7	-3,6	-3,6	-40,0
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												
Saldo ogółem	-184,7	-178,1	-198,5	-212,4	-221,7	-230,2	-238,7	-247,8	-257,1	-253,7	-249,4	-2472,3
budżet państwa	-184,7	-178,1	-198,5	-212,4	-221,7	-230,2	-238,7	-247,8	-257,1	-253,7	-249,4	-2472,3
JST												
pozostałe jednostki (oddzielnie)												

Źródła finansowania	Budżet państwa.
	Wejście w życie niniejszej regulacji spowoduje oszczędności w wydatkach budżetu państwa w wysokości 2 472,3 mln zł w perspektywie 11 lat.

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Prognoza 500+ (prognoza własna)			
		przeciętna miesięczna liczba wypłacanych świadczeń (w tys.)	wydatki na świadczenie wychowawcze wraz z kosztami obsługi (w tys. zł)	koszty obsługi (w tys. zł)*
	2022	6 779	40 537 087	79 532
	2023	6 715	40 193 819	44 250
	2024	6 632	39 690 927	39 651
	2025	6 536	39 116 986	39 078
	2026	6 431	38 493 458	38 455
	2027	6 308	37 751 958	37 714
	2028	6 186	37 023 275	36 986
	2029	6 075	36 362 579	36 326
	2030	5 971	35 737 566	35 702
	2031	5 971	35 171 297	35 136
	2032	5 876	34 612 219	34 578

*bez kosztów obsługi wojewodów ponoszonych na zadania związane z obsługą świadczeń rodzinnych w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Do obliczeń wydatków w 2022 r. na świadczenie wychowawcze wraz z kosztami obsługi przyjęto liczbę dzieci uprawnionych do świadczeń wychowawczych na poziomie 6 543 tys., liczbę uprawnionych do dodatków w pieczy zastępczej na poziomie 61,3 tys. dzieci, dodatkowo liczbę wypłaconych świadczeń w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego – 150 tys., wymienioną poniżej liczbę dodatkowych świadczeń w koordynacji dla osób, które dotychczas były całkowicie pozbawione świadczeń. Przeciętna wartość świadczenia przyjęta do obliczeń to 498,27 zł, przy czym dla świadczeń w koordynacji w

okresie od stycznia do maja – 481,33 zł. Łącznie koszty świadczeń wyniosą 40 457,6 mln zł. Koszty obsługi po stronie ZUS wyniosły 23,8 mln zł, po stronie jst – 55,7 mln zł.

W związku z projektowaną zmianą zwiększeniu ulegną wydatki na świadczenia wychowawcze dla osób, które dotychczas na gruncie przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego były całkowicie pozbawione prawa do świadczenia wychowawczego lub pobierały je w obniżonej kwocie. Przyjęto założenie, że zmiana będzie dotyczyć 100 tys. świadczeniobiorców rocznie. Zgodnie z szacunkami w ok. 60–70% spraw pierwszeństwo do wypłaty świadczenia wychowawczego leży po stronie Polski i wypłata następuje w pełnej wysokości. Sytuacja może ulegać zmianie w trakcie trwania okresu świadczeniowego. Założono zatem, że w ok. 25% spraw świadczenie wychowawcze nie jest wypłacane, a jest wypłacany jedynie dodatek dyferencyjny – szacunkowo w 5% spraw. Zgodnie z danymi zebranymi z urzędów wojewódzkich w ok. 76% spraw pierwszeństwo do wypłaty świadczeń dla dzieci leży w Polsce, co oznacza, że świadczenie 500+ jest wypłacane w pełnej wysokości. Zatem Polska jest zobowiązana do wypłaty jedynie dodatku dyferencyjnego, o ile świadczenie zagraniczne nie przewyższa świadczeń w Polsce. W innym przypadku świadczenia z Polski nie przysługują. W ramach ogólnej liczby 218 tys. wydano 19 tys. rozstrzygnięć przyznających prawo do dodatku dyferencyjnego w wysokości uzależnionej od świadczeń zagranicznych oraz 32 tys. rozstrzygnięć odmawiających prawa do dodatku dyferencyjnego.

Okres świadczeniowy 2019/2021 jest okresem dwuletnim, tym samym mogły występować częste zmiany w sytuacji rodzin, mające wpływ na ustalenie pierwszeństwa, co więcej nie jest możliwe określenie długości okresów, na jakie są przyznawane świadczenia w pełnej wysokości, w formie dodatku dyferencyjnego oraz odmowy przyznania świadczenia, gdyż jest to uzależnione od indywidualnej sytuacji rodziny oraz aktywności zawodowej członków rodziny w Polsce i poza granicami kraju, a także wysokości świadczeń zagranicznych. Przyjęto zatem uśrednioną liczbę świadczeń z ogółu rozstrzygnięć dotyczących dodatku dyferencyjnego i ustalono konieczność pełnej wypłaty dodatkowych środków 25 tys. świadczeniobiorców.

Wprowadzenie nowego rozwiązania będzie wiązało się z koniecznością podwyższenia kwoty świadczenia wypłacanego dotychczas w postaci dodatku dyferencyjnego w Polsce do gwarantowanej wysokości świadczenia wychowawczego lub podjęcie wypłaty świadczenia w pełnej wysokości w przypadkach, w których zgodnie z przepisami o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego ustawodawstwo polskie nie jest ustawodawstwem wyznaczonym jako mające pierwszeństwo do wypłaty.

W obliczeniach przyjęto założenia, że:

- w pierwszym roku obowiązywania ustawy (2022) zostanie wypłaconych 25 000 nowych świadczeń,
- w kolejnych latach wyjściowa liczba będzie zmniejszać się o ok. 3,1 tys. osób rocznie (założenie eksperckie, w oparciu o dane GUS dot. migracji i imigracji Polaków z 2019 r., zakładając prognozowaną zwiększoną liczbę osób wracających z zagranicy, wynikającą z poprawiającej się sytuacji na polskim rynku pracy, a także projektowanych rozwiązań zachęcających Polaków do powrotów z emigracji) – mając na uwadze znaczną mobilność migrantów z kraju i do kraju w ciągu roku, przyjęto, że świadczenia są wypłacane przeciętnie przez 9 miesięcy w roku.

Przeciętna liczba wypłacanych świadczeń została oszacowana z uwzględnieniem aktualnych danych dotyczących liczby osób pobierających świadczenie. Prognozowana liczba świadczeniobiorców w kolejnych latach została obliczona przy wykorzystaniu danych GUS dotyczących liczby dzieci do 18. roku życia w kohortach wiekowych, urodzeń oraz zgonów, a także z uwzględnieniem udziału świadczeń zaległych z poprzednich okresów świadczeniowych oraz migracji.

Proponowane zmiany w istotnym stopniu ograniczają koszty obsługi świadczenia:

- dystrybucja świadczeń w formie bezgotówkowej znacząco redukuje wydatki na rzecz obsługi wypłaty świadczeń. Przy założeniu kosztu jednego przelewu bankowego realizowanego na zlecenie ZUS na poziomie 0,06 zł koszty dystrybucji świadczeń ukształtują się poniżej 4 mln zł rocznie,
- przejście na składanie wniosków wyłącznie w formie elektronicznej eliminuje koszty związane z przyjmowaniem wniosków w formie papierowej.

Koszty obsługi ponoszone przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zostały założone na poziomie 0,1% kwoty wypłaconych świadczeń.

Zmniejszenie wydatków budżetu państwa w części 85 – Budżety wojewodów wynika ze zwolnienia gmin i powiatów z obsługi świadczeń wychowawczych.

Koszty budowy i modyfikacji systemów informatycznych ZUS na potrzeby obsługi świadczeń wychowawczych zostaną sfinansowane w ramach budżetu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, bez jego zwiększania.

W związku z faktem, że do dnia 31 maja 2022 r. wypłata świadczeń przyznanych przed dniem 1 stycznia 2022 r. pozostanie w zadaniach JST, koszty obsługi programu w 2022 r. stanowią sumę kosztów ponoszonych przez JST oraz ZUS. W obliczeniach przyjęto, że koszty obsługi JST (w tym koszty 13. wynagrodzeń za 2021 r.) wyniosą ok. 55,7 mln zł (z tego 55,2 mln zł po stronie samorządu gminnego), a ZUS – ok. 23,8 mln zł. Przewidywane wydatki z tytułu 13. wynagrodzeń dla pracowników samorządu terytorialnego w 2023 r. (za rok 2022) wyniosą ok. 4,1 mln zł.

Przewidywane wydatki na świadczenia wychowawcze wypłacane przez gminy w okresie styczeń – maj 2022 r. wyniosą 16 668 mln zł, na świadczenia wypłacane przez powiaty – 152,8 mln zł.

Koszty obsługi świadczenia wychowawczego w 2022 r. będą finansowane ze środków na realizację świadczenia zaplanowanych w cz. 85 – Budżety wojewodów oraz w odpowiedniej rezerwie celowej w cz. 83.

Całość rozwiązań wynikających z projektowanej regulacji realizowanych w okresie styczeń – maj 2022 r. zostanie sfinansowana przez zabezpieczenie odpowiednich kwot we właściwych częściach budżetowych (cz. 85 – Budżety wojewodów i cz. 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz w odpowiedniej rezerwie celowej w cz. 83).

Brak danych oraz brak możliwości przewidzenia tempa rozpatrywania i złożoności spraw przez organy w 2022 r. nie pozwalają na określenie faktycznych kosztów obsługi dla gmin dotyczących świadczenia wychowawczego dla 2023 r. i lat kolejnych. Przyjmując jednak, że każda gmina wykorzysta gwarantowaną kwotę przysługujących od 2023 r. środków na obsługę świadczenia wychowawczego (2000 zł), roczny koszt dla budżetu państwa wyniesie ok. 5 mln zł. Koszty obsługi świadczenia wychowawczego będą finansowane z dotacji na świadczenia rodzinne w ramach przyznanego limitu na świadczenia rodzinne na dany rok.

Wpływ proponowanych zmian na jednostki samorządu terytorialnego

Wprowadzana zmiana podmiotu obsługującego Program „Rodzina 500+”, która nastąpi od 2022 r., nie będzie miała wpływu na możliwości jednostek samorządu terytorialnego do zaciągania kredytów.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z ... r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	83,2	122,6	102,6	84,6	42,9	14,2	635,9
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Projektowana ustawa, w ujęciu niepieniężnym, nie wywiera wpływu na duże przedsiębiorstwa.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Projektowana ustawa, w ujęciu niepieniężnym, nie wywiera wpływu na sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	Projektowana ustawa, w ujęciu niepieniężnym, nie wywiera wpływu na rodzinę, obywateli oraz gospodarstwa domowe.						

Niemierzalne		
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń		<p>Korzyści dla obywateli wynikają z poprawy poziomu życia pracowników migrujących przez przyznanie im świadczeń wychowawczych w pełnej wysokości.</p> <p>Projektowana ustawa nie wpłynie na sytuację rodzin, a jedynie na sposób ubiegania się o świadczenie wychowawcze w związku z propozycją rozwiązania polegającego na możliwości ubiegania się o świadczenie wychowawcze oraz odbiór wszelkiej korespondencji od organu wyłącznie w drodze elektronicznej, a także na sposób wypłaty świadczenia wychowawczego, które ma być realizowane w formie bezgotówkowej na rachunek bankowy. Niemniej projekt zakłada szereg regulacji służących zapewnieniu pomocy wnioskodawcom wykluczonym cyfrowo (szersze omówienie w uzasadnieniu do projektu).</p> <p>Projektowana ustawa, w porównaniu do obowiązujących rozwiązań, nie wpływa na sytuację osób niepełnosprawnych oraz osób starszych.</p>
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☐ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
☒ zmniejszenie liczby dokumentów ☒ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
Komentarz: Zmniejszenie liczby procedur i dokumentów wynika z przejścia obsługi świadczeń wychowawczych przez ZUS. Ograniczenie możliwości składania wniosków do formy elektronicznej wpłynie na skrócenie czasu obsługi wniosków.		
9. Wpływ na rynek pracy		
Brak wpływu.		
10. Wpływ na pozostałe obszary		
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	Brak wpływu.	
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego		
<p>Projektowana ustawa wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2022 r., z wyjątkiem art. 16, art. 19, art. 22, art. 23 i art. 25, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.</p> <p>Wejście w życie przepisów dotyczących świadczenia wychowawczego w wysokości gwarantowanej w sprawach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego nastąpi od dnia 1 czerwca 2022 r.</p>		
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?		
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)		
Brak.		

Raport z konsultacji publicznych oraz opiniowania projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw

Projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248). W trybie art. 7 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa żaden z podmiotów nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem.

W trakcie konsultacji publicznych i opiniowania projektu ustawy stanowisko zaprezentowali: Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku, Federacja Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia „Porozumienie Zielonogórskie”, Podkarpackie Forum Pomocy Społecznej, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych oraz Forum Związków Zawodowych.

Zgłoszone uwagi dotyczyły przede wszystkim:

- zmiany organu realizującego świadczenie wychowawcze z samorządu gminnego na Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W ocenie podmiotów zgłaszających uwagę zmiana organu realizującego świadczenie wychowawcze spowoduje konieczność redukcji zatrudnienia wśród pracowników samorządu gminnego odpowiedzialnych obecnie za realizację programu i dalsze negatywne konsekwencje z tym związane takie jak zwiększenie bezrobocia czy też koszty pomocy społecznej dla pracowników zwolnionych. Zdaniem ww. podmiotów brak jest możliwości wykonania przez ZUS zadania przy obecnej wysokości zatrudnienia w ZUS (pracownicy są już obciążeni dodatkowymi zadaniami wynikającymi m.in. z Tarczy Antykryzysowej czy bonu turystycznego). Ponadto, w opinii ww. podmiotów zmiana ta może spowodować negatywne konsekwencje dotyczące błędów i opóźnień w przyznawaniu oraz wypłacaniu świadczenia przez ZUS oraz nadużycia w wypłacie świadczeń wychowawczych (nienależnie pobrane świadczenia). W związku z powyższym, w ocenie ww. podmiotów zmiana ta jest niezrozumiała i krzywdząca zarówno dla realizatorów i wnioskodawców i oceniana negatywnie,
- zmiany sposobu składania wniosku o świadczenie wychowawcze oraz prowadzenia postępowań w sprawie ustalania prawa do tego świadczenia – ograniczenie możliwości składania wniosków i prowadzenia postępowania w sprawie ustalenia prawa do świadczenia wyłącznie do formy elektronicznej. Nadal są osoby, które wnioski

- o świadczenie wychowawcze składają drogą papierową. Wprowadzenie wyłącznie drogi elektronicznej składania wniosków o świadczenie wychowawcze w ocenie ww. podmiotów najbardziej dotknie rodziny szczególnie narażone na skutki wykluczenia, tj. bez dostępu do komputera i/lub Internetu, ubogie, z mniejszych miejscowości,
- skrócenia okresu, za który dochodzi się zwrotu nienależnie pobranych świadczeń – zmiana pozbawia Skarb Państwa możliwości dochodzenia środków publicznych i tym samym pomija element dbałości o środki publiczne,
 - przyznawania świadczenia wychowawczego bez konieczności corocznego składania wniosku – konieczność składania wniosku co roku, na nowy okres wymusza podanie aktualnych danych, brak ww. wymogu składania wniosku może skutkować powstaniem wysokich kwot świadczeń nienależnie pobranych,
 - kosztów obsługi świadczenia wychowawczego – koszty po zmianie realizatora programu nie uwzględniają szeregu danych mających wpływ na wysokość kosztów, tj. kwot nienależnie pobranych świadczeń oraz ich dochodzenia,
 - wpływu na rynek pracy – brak regulacji, które pozwoliłyby ograniczyć negatywne skutki redukcji etatów w samorządach gminnych lub im zapobiec.

Federacja Związków Pracodawców Ochrony Zdrowia „Porozumienie Zielonogórskie” nie zgłosiła uwag.

Wszystkie zgłoszone uwagi zostały poddane szczegółowej analizie, jednak nie mogły zostać uwzględnione jako niezgodne z celem projektu.

Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego wyraziła negatywną opinię o projekcie.